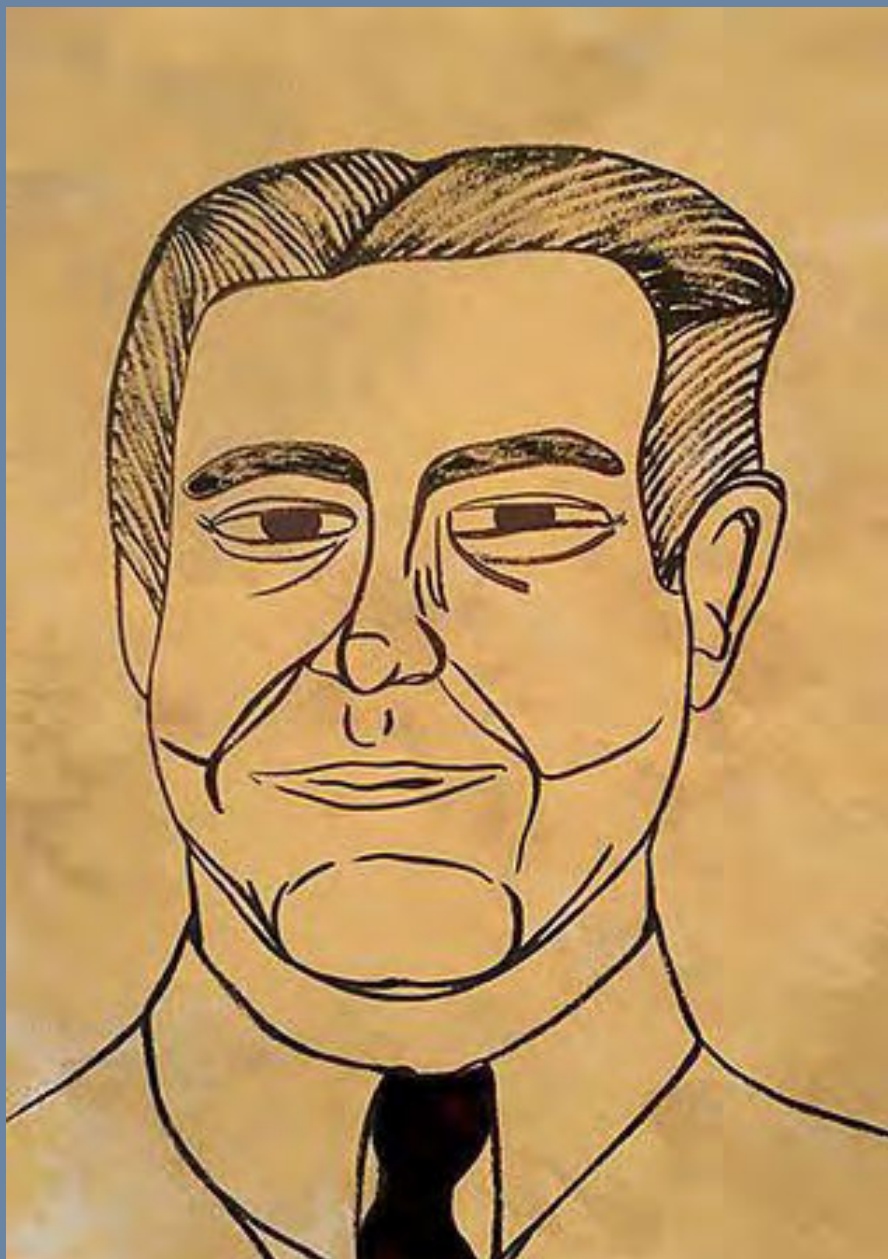

**PERE MESTRES I ALBET,
TOTA UNA VIDA.**

**TREBALL DE RECERCA DE BATXILLERAT
AUTOR: PAU CARBONELL I GILABERT
TUTOR: JORDI MONTOLIU
INSTITUT BAIX A MAR
VILANOVA I LA GELTRÚ
CURS 2020-2021**

Es ben cert que vivim unes hores en què tots els valors espirituals semblen en naufragi: El materialisme ho envaeix tot i els efectes morbosos de la gran guerra han cobert de brutícia el cor dels homes.

Però... Els que saben llegir i aprendre en les planes de la Historia, creuen que ara som més a prop de la República que mai. Nostra impaciència fa que sembli que no passa res. Però girant els ulls enrere, fixeu-vos en les grans i continuades coses que hem vist! les coses que hem vist, si ho penseu bé, porten al camí recte i lògic que condueix a un canvi de règim

Lluís Companys
Revista Democràcia,
22/02/1930, pàg. 2

ÍNDEX

	Pàg.
1. INTRODUCCIÓ	4
1.1 Metodologia	4
2. ELS ORÍGENS	6
2.1 La família	6
2.2 La ciutat	7
2.3 L'escola	11
2.4 El Centre Democràtic Federalista	13
3. L'ACCIÓ POLÍTICA	15
3.1 Escenari polític espanyol	15
3.2 El Govern Macià	17
3.3 El Primer Govern Companys	19
3.4 Els fets d'Octubre de 1934	22
3.5 Judici i Empresonament "Els dies més durs de la meva vida"	24
3.6 Represa del govern Companys i esclat de la Guerra Civil	27
3.7 Participació política de Pere Mestres	29
4. L'EXILI	35
4.1 La seva nova vida a Sud Amèrica	35
4.2 Retorn a Vilanova i la Geltrú	39
4.3 Relació amb Tarradellas durant els anys de l'exili	41
5. CONCLUSIÓ	43
6. BIBLIOGRAFIA	47

INTRODUCCIÓ

Aquest treball de recerca parteix de converses mantingudes amb els meus avis sobre la seva infantesa sobre aquells anys de gana en el primers dies del franquisme, dels episodis de la guerra civil i dels records nostàlgics dels dies republicans en l'imaginari familiar. El treball es va anar perfilant a partir de la menció que diversos consellers de la Generalitat republicana, a part de Francesc Macià, eren fills de la meua ciutat, Vilanova i la Geltrú. La curiositat per aquests personatges, la seva vida, l'obra feta, la seva vinculació a la ciutat em va portar al web sobre la memòria històrica de l'Ajuntament i va ser allà on vaig descobrir un tal Pere Mestres i Albet que havia participat en diversos governs de la Generalitat republicana i del qual no n'havia sentit mai a parlar.

El pas següent va ser comprovar si s'havia editat la seva biografia en la col·lecció "Retrats" promoguda per l'Ajuntament i vaig comprovar que no era el cas. Hi havia escasses referències bibliogràfiques sobre ell; a excepció de l'entrada existent en el "Diccionari biogràfic de Vilanova i la Geltrú: dones i homes que han fet història" de l'historiador F.X Puig Rovira. Així doncs el meu objectiu de recerca va quedar definit: aprofundir en la biografia d'en Pere Mestres i Albet.

1.1 Metodologia

La metodologia de treball ha estat principalment la recerca bibliogràfica de fonts primàries. En un primer moment vaig consultar les fonts bibliogràfiques sobre el context històric; el temps de la II República tant a escala de Catalunya com a nivell local. A continuació vaig dirigir-me a consultar fonts primàries, concretament la correspondència mantinguda pel part d'en Pere Mestres amb polítics i intel·lectuals catalans i també amb la seva família.

La font d'informació principal en aquest treball de recerca ha estat la documentació dipositada en els següents arxius:

- UB-CRAI Biblioteca Pavelló de la República, on està dipositat el llegat personal d'en Pere Mestres i Albet. A destacar les cartes escrites a la seva muller al llarg del seu empresonament a raó de la proclamació l'any 1934 de l'Estat Català dins la República Federal Espanyola per part del Govern de Lluís Companys.
- Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià de Poblet, on està dipositada la correspondència entre Josep Tarradellas i Pere Mestres.

- L'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC)
- L' Arxiu Comarcal del Garraf.

Un segon àmbit de treball ha estat la consulta de les publicacions oficials (Butlletí i Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, Diaris de Sessions del Parlament de Catalunya) i de la premsa local de l'època. He realitzat recerca en el diaris catalans: La Vanguardia, La Veu de Catalunya, La Humanitat i L'Opinió. A nivell local he centrat la meva recerca en el Diario de Villanueva, la publicació "Democràcia" depenent del Centre Democràtic Federalista de Vilanova, i del Butlletí de l'Associació d'Alumnes Obrers, depenent de l'Escola Politècnica i Industrial de Vilanova. També s'ha pogut consultar diaris de l'Argentina, Perú i Cuba per completar el temps a l'exili.

Finalment m'he entrevistat personalment o per correspondència telemàtica amb historiadors i coneixedors del món local vilanoví que en tot moment m'han obert les portes i m'han facilitat contactes i informacions. Agraïments destacats són adreçats a l'historiador Francesc Puig Rovira, que va arribar a conèixer a Pere Mestres, i a Felip Pla, galerista vilanoví i amic personal de la Teresa Mestres, filla del nostre protagonista, que em van tractar amb extrema generositat.

ELS ORÍGENS

2.1 La família

Pere Mestres Albet va néixer el dia 24 d'agost de 1901 al número 14 de la plaça de la Verdura, avui plaça de les Cols, de Vilanova i la Geltrú. Concretament a la casa coneguda actualment com "Casa Galceran", catalogada des de l'any 1987 com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIN) principalment pels esgrafiats de motius florals que va projectar l'arquitecte J. F Ràfols al voltant de l'any 1920 a la façana de l'edifici. En Pere fou el primogènit del matrimoni format per Pere Mestres Pastó i Dorotea Albet Borrell. El matrimoni tingué una filla més, la Rosa, nascuda el 24 de juliol de 1904.

La família Mestres-Albet procedia d'un entorn modest. El pare feia de cafeter i la mare es dedicava a les feines de la llar. L'avi patern Antoni Mestres i Poch¹ treballava de porter en una de les vuit fàbriques tèxtils que restaven a Vilanova a principis de segle XX. L'entorn familiar d'en Pere es definia per unes arrels fortament vilanovines. Tots el seus avis eren nascuts a Vilanova i la Geltrú a excepció de la seva àvia materna que era filla de la Gornal, a la comarca veïna de l'Alt Penedès.

La ideologia familiar era de caire federalista. El pare d'en Pere Mestres i el seu tiet patern, Isidre, eren socis, com després també ho va ser el mateix Pere, del Centre Democràtic i Federalista de Vilanova (CDF), entitat amb un llarg recorregut a la ciutat que aglutinava els sentiments bàsicament d'esquerres i republicans de la vila. Tot i el caràcter modest de l'economia familiar es pot pensar que a casa hi havia una certa inquietud i sensibilitat cultural quan el pare d'en Pere, en Pere Mestres i Pastó, va participar amb una aportació de 0,50 pessetes per "*para adquirir un cuadro al óleo del difunto artista villanovés D. José Juncosa y destinarlo al Museo Balaguer*"²,

En Pere Mestres es va casar el 4 de març de 1926, a l'edat de 24 anys, amb Dolors Planas i Masdeu, de 23 anys, filla de Josep Planas i Escofet i Teresa Masdeu i Ferré, propietaris d'un forn

---

¹ Va néixer l'any 1845 segons la necrològica del Butlletí de l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial de Vilanova i Geltrú (1923-1932), 1/1925, pàgina 29

"A l'edat de 80 anys, ha mort N' Anton Mestres i Poch, pare del nostre consoci En Pere Mestres i avi del nostre bon amic i company de Redacció En Pere Mestres i Albet, als quals i a la seva família expressem la nostra condolença".

² Democràcia (1907-1930), 14/1/1917, pàgina 4

de pa al carrer Teatre de Vilanova, amb qui va tenir dos fills: la Teresa i el Ferran. El matrimoni Mestres-Planes va ser un matrimoni molt ben avingut i amb mostres de complicitat i suport constant.

La Teresa nascuda el 31 d'octubre de 1926 a Vilanova i finada a Lima el 14 de gener del 2011 va ser una reconeguda pintora aquarel·les que va tenir una escola de dibuix pròpia i que va arribar a exposar en diverses ciutats del món. Actualment, part de la seva obra resta en dipòsit en el Museu d'Art Contemporani de Lima.³ En Ferran Mestres i Planas va néixer a l'exili probablement durant l'estada a l'Argentina i va morir prematurament en la dècada del 1960 possiblement a Perú⁴.

El matrimoni Mestres-Planes va decidir retornar a Vilanova l'any 1971, on moriren tots dos, primer la Dolors i després en Pere, en pocs mesos de diferència.⁵ L'estima vers Vilanova, malgrat el llarg temps d'exili, va ser constant al llarg de la seva vida, tal com ens mostren moltíssimes anècdotes familiars al llarg dels anys. Es pot afirmar que en Pere Mestres sempre fou un vilanoví de cor i esperit. Es forjà intel·lectualment gràcies als cercles de la ciutat proporcionant-li una formació suficient per permetre-li participar en l'elit política i intel·lectual catalana durant el període republicà. Conscient d'aquesta formació vital va rendir tribut a la seva ciutat natal al llarg de la seva vida.

2.2 La ciutat

L'any 1901, quan naixia en Pere Mestres, Vilanova es trobava a les portes d'un període de profund canvi econòmic i social. En aquells dies, la ciutat es trobava en un període de recessió. Els dies de "l'Havana Xica"⁶ havien passat a ser un record i la recessió en les fàbriques tèxtils vilanovines era patent. La ciutat estava perdent població, al voltant de 2.000 veïns, en comparació al cens demogràfic del 1887 que havia recollit una població de 13.811 habitants.

³ Zavaleta Alegre, J (2016): "La deuda con la Niña de la Guerra "Lima- Washington. <https://papeldearbol-papeldearbol.blogspot.com/2015/07/museo-de-arte-de-lima-mali-la-deuda-con.html>

⁴ L'existència d'un segon fill, en Ferran Mestres i Planas ha estat una descoberta inèdita , no recollida en cap obra del nostre entorn sobre en Pere Mestres. L'he fet a partir de la correspondència periòdica que mantenien en Josep Tarradellas i en Pere Mestres i estic a l'espera de poder acabar de recollir més informació, quan les dificultats imposades per la COVID-19 vagin a la baixa. Concretament les referències sobre Ferran estan recollides en les cartes mantingudes entre els anys 1957- 1963. Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià (AMTM), Monestir de Poblet. Fons President Josep Tarradellas i Joan (Exili) (1939-1977)

⁵ La Dolors Mestres Planas va finir el 3 de maig de 1975 i en Pere Mestres ho feu el 17 de desembre del mateix any, segons les esqueles recollides en l'Arxiu de UB-CRAI Biblioteca del Pavelló de la República .

⁶ El sobrenom de Vilanova i la Geltrú com L'Havana Xica ve donat per la gran influència econòmica i arquitectònica que els " americanos" retornats a la seva ciutat nadiua tingueren a final en la segona meditat de XIX.

Eren “*els anys tristos*”⁷ per la ciutat, fruit de la combinació de diversos factors com l'arribada de la fil·lojera amb la destrucció del conreu de la vinya i la indústria dels boters que hi anava associada. També a raó de la guerra civil americana que va incidir negativament en les fàbriques tèxtils vilanovines per la manca de cotó i finalment per la pèrdua de Cuba, amb la repercussió directe sobre el patrimoni i relacions econòmiques dels indians vilanovins.

Però al mateix temps que la industrialització lligada al tèxtil s'anava afeblint arribava una segona onada de desenvolupament industrial. L'11 de setembre del 1902, un any després del naixement d'en Pere Mestres, obria les portes l'empresa Pirelli i Cia. Les instal·lacions vilanovines eren la primera fàbrica del grup italià construïda fora d'Itàlia. En aquells anys la firma es trobava fent una forta expansió obrint noves fàbriques i va veure oportú ampliar horitzons cap a Espanya quan a les darreries del XIX es van establir per part del govern espanyol mesures proteccionistes, augmentant aranzels sobre les importacions. La firma italiana va escollir establir-se a Vilanova principalment a raó de l'existència d'una línia de ferrocarril que permetia el transport de productes cap als diversos mercats, el caràcter industrial que ja tenia la ciutat en aquells moments i també la possibilitat portuària que oferia la ciutat⁸. La Pirelli es va convertir des de seu primer moment en la gran pol industrial de la ciutat tant pels metres quadrats que ocupaven les seves instal·lacions, com pel nombre de treballadors que va arribar a contractar. Certament l'establiment de la Pirelli a Vilanova va condicionar enormement l'esdevenir de la ciutat. En el banquet d'honor per l'arribada de la fàbrica celebrat al Círculo Villanovés⁹ el senyor Giovanni Batista Pirelli va manifestar la seva commoció per les afectuoses proves d'estima rebudes i donant les gràcies a les autoritats va proclamar que *“esperava que els negocis es desenvolupessin de manera que amb el temps la fàbrica acabada d'instal·lar a la vila pogués arribar a la mateixa altura que la de Milà i que ell, per la seva banda estaria satisfet que la fàbrica enllacés els cors de tots els que estimen Vilanova amb la seguretat que això proporcionaria treball per a un segle.*¹⁰”

⁷ Virella i Bloda, A (1992) :” Anys tristos, 1881-1900: Crònica decadència de Vilanova i la Geltrú”. Institut d' Estudis Penedesencs. Vilanova i la Geltrú

⁸ Projecte que estava arxivat pendent de realitzar-se a Madrid gràcies a l'esforç de Víctor Balaguer durant la seva etapa en el govern. TUBAU I GARCÍA, Albert: 90 anys de Pirelli a Vilanova. Consell Comarcal del Garraf. Vilanova i la Geltrú, 1993.

⁹ Actualment el nom d'aquesta entitat és “Foment Vilanoví” però està situada i conserva el mateix local i objectius culturals.

¹⁰ Tubau A (1993): 90 anys de Pirelli a Vilanova. Consell Comarcal del Garraf. Vilanova i la Geltrú, 1993.

Mentre que la Pirelli generava llocs de treball i millorava la qualitat de vida de l'obrer amb una reducció de dues hores de la jornada laboral, quedant establerta en 10 hores diàries, la industrialització del tèxtil arribava a la seva fi.

La vida personal de Pere Mestres es va veure lligada enormement amb la Pirelli; naixia un any abans de l'arribada de la firma a la ciutat i la seva joventut es va veure directament vinculada amb aquesta fàbrica, on hi va arribar a treballar com a pèrit industrial. En total treballaria en la fàbrica 13 anys, rebent la seva última paga el 2 de desembre de 1933 ¹¹a raó de prendre càrrec de conseller de Governació en el govern de Francesc Macià.

A poc a poc la Vilanova del primer terç del segle XX tornava a estar en moviment, amb un lleuger creixement demogràfic i desenvolupament urbà de certa qualitat. La instal·lació del dipòsit de màquines i de tallers de la companyia del ferrocarril MZA (Madrid-Saragossa-Alacant) va incentivar l'arribada de famílies i treballadors a la ciutat i el sentiment pessimista de finals del segle XIX va anar desapareixent. Entre els nouvinguts que s'estableixen a la ciutat, a més dels treballadors lligats al taller del ferrocarril, cal fer esment que l'any 1922 arribava a la ciutat per instal·lar-se el pintor Joaquim Mir. També l'any 1926 tornava a casa Enric Cristòfor Ricart després del seu períple formatiu per Europa. La població censada a Vilanova el 1920 era de 13.720 habitants amb un creixement positiu. La ciutat es va anar obrint direcció mar i es perllongaven carrers de l'eixample, seguint els traçats proposats en el *Plano General de Villanueva y Geltrú - Líneas de prolongación y proyecto del Puerto*, de l'any 1876, promogut i editat per Francesc Gumà i Ferran i aixecat pels mestres d'obres Josep Salvany i Francesc Ibern, basat en treballs anteriors.¹² També es van fer parcialment obres de clavegueram i de construcció de voreres en els principals carrers i començà a aparèixer el problema, que esdevindrà crònic, de la manca d'aigua potable suficient per satisfer les demandes de la ciutat.

La vida cultural de la vila durant el primer terç del segle XX es va fer cada vegada més intensa i dinàmica. Exemples d'aquesta vitalitat van ser la creació de societats recreatives, l'edició de nombrosos diaris i revistes lligats a associacions o partits polítics i l'organització de representacions, concerts i conferències científiques per part de les diferents societats existents.

---

¹¹ Expedient personal recollit en Fons-Fàbrica Pirelli, 1902-2003. Arxiu Comarcal del Garraf

¹² Inventari del Patrimoni històric, Arquitectònic i Ambiental de Vilanova i La Geltrú (Garraf). Diputació de Barcelona.2010

Es van dur a terme actuacions realment innovadores des de diferents àmbits. L'any 1915 s'organitzava el IV congrés d'esperanto a Catalunya¹³. En aquest concurs hi varen participar diversos vilanovins, ja que el nou "idioma universal" es podia aprendre a la ciutat gràcies a classes que oferia l'Ateneu vilanoví. Entre els anys 1918-1920 es reconstrueix el castell de la Geltrú sobre la base de l'antic castell medieval per l'arquitecte Josep Font i Gumà sota el tutoratge de la Junta de Museus. L'any 1919 s'obre a la participació femenina el cor de l'orfeó Vilanoví¹⁴. L'any 1924 s'inaugura una escola seguint el mètode pedagògic Montessori, l'anomenada escola dels nens, amb Dolors Mallafré com a directora.¹⁵

De les moltes accions amb voluntat de millorar la cultura de la vila cal destacar per la influència que tingueren en la formació política del jove Pere Mestres, les realitzades des del Centre Democràtic Federalista (CDF). En Pere, com el seu pare i el seu oncle havia fet abans, va ser soci extremadament actiu i va expressar les seves idees de millora social a través de la revista Democràcia, vinculada directament al CDF. També cal fer un esment a la cooperativa de consum la Regeneradora Villanovense, entitat fundada 1903 i liderada pel ciutadà Joan Ventosa Roig.¹⁶

La Cooperativa actuava com una asseguradora vers els seus mutualistes en cas d'accident i malaltia i també com a fons de pensió un cop arribat a la vellesa. Als dos anys de la seva fundació, va instal·lar en el seu local social un forn de pa, que va passar a ser un dels obradors més populars de la ciutat a l'oferir 50 cèntims més barat el pa que la resta d'establiments. La cooperativa també ofería productes de consum essencials com carn¹⁷, oli, llet, etc. També estava vinculada a una escola de primària i al Centre Democràtic Federalista ja que ambdós compartien local, concretament al número 13 de la plaça de la Vila, on avui està emplaçada la Biblioteca Joan Oliva.

¹³ Boletín del Ateneo de Villanueva y Geltrú (1882-1915), 30/9/1915, pàg 1

¹⁴ Comas M (2013): De la mancomunitat a la República. Cossetània Edicions. pàg 55

¹⁵ Garcia P (1993): L'escola Montessori de Vilanova i la Geltrú-l'escola dels nens-. Miscel·lània Penedesenca. Centre d'Estudis Penedesencs.

¹⁶ Joan Ventosa Roig qui va ser elegit com a alcalde per primer cop l'any 1916 i suspès del seu càrrec durant la dictadura de Primo de Ribera al negar-se a entrar a la "Unión Patriótica" que havia de governar a la ciutat. Després de les eleccions municipals del 1931, Ventosa va ser el que proclamà la República catalana des del balcó de l'ajuntament de la plaça de la Vila. Poc després va ser elegit diputat a les Corts Espanyoles per la demarcació provincial de Barcelona amb el segon major nombre de vots. Des de l'octubre de 1933 al gener de 1934 formà part del govern del president Macià com a conseller d'Economia i Agricultura. Per culpa dels Fets del sis d'octubre de 1934, s'exilià a París primer, i a Brussel·les més tard, d'on tornà a Catalunya. El 26 d'abril de 1936 tornà a Vilanova gràcies als perdons per delictes polítics del nou govern d'esquerres. Entre el 1937 i el 1939 formà part del Consell d'Economia de Catalunya, i va ser secretari de la Junta General de Cooperación, a proposta de Negrín. Tubau, Albert: Joan Ventosa Roig. Col·lecció retrats, núm 39. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

¹⁷ Democràcia (1907-1930), 6/1/1917, pàg3

Les ensenyances sobre cooperativisme i socialisme utòpic de la mà de Joan Ventosa i Roig es faran patents en algunes de les accions de govern de la Generalitat republicana de Lluís Companys on coincidiran com a Consellers Joan Ventosa i Pere Mestres.

2.3. L'escola

La formació tant acadèmica com intel·lectual d'en Pere Mestres va estar estretament vinculat a l'escola industrial; primer com a alumne a partir de l'any 1915 i després com a professor. La seva formació, que rebrà excel·lents qualificacions¹⁸, també li va obrir les portes, com a tants altres d'alumnes avantatjats, per trobar feina en els quadres de comandament de la fàbrica Pirelli. Finalment un cop exiliat, serà la seva formació tècnica i industrial la que li permetrà reprendre la vida i arribar assolir un cert confort econòmic.

El lligam amb l'Escola Industrial s'enforteix encara més a partir de la constitució de l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial, l'any 1917, per donar sortida a les inquietuds culturals, esportives i socials que es generen dins de l'escola. L'associació serà capaç editar un butlletí de caràcter mensual on la col·laboració d'en Pere Mestres serà constant. És a partir d'aquests escrits on es pot copsar la formació intel·lectual que va adquirint el jove activista, primer interessat en aspectes socials i després en temes polítics.

La base de l'Associació era "un nucli de joves obrers, agermanats amb esperit generós per assolir el propi millorament basat en la cultura"¹⁹. Pere Mestres va participar activament en la redacció del Butlletí de l'Associació des del seus orígens. Poc a poc va anar ocupant càrrecs de responsabilitat, com president de la comissió d'educació i instrucció²⁰ i secretari de l'equip de redacció del Butlletí²¹ i president de l'Associació,²² circumstància que també el feia membre de la junta de l'Ateneu de Vilanova²³. En els primers anys de la sortida a la llum del butlletí, escrivia un fervorós article sobre les virtuts de l'ensenyança i promulgava la importància de poder assistir a les classes nocturnes de perfeccionament laboral per part dels obrers. La reducció de la

¹⁸ Democràcia (1907-1930), 15/06/1919, pàg 4

¹⁹ BAAO-EIVNG1/1924, pàg 4

²⁰ BAAO-EIVNG7/1926, pàg 8

²¹ BAAO-EIVNG4/1926, pàg 9

²² BAAO-EIVNG1/1931, pàg 31

²³ BAAO-EIVNG5/1930, pàg 7

jornada laboral a 8 hores donava més temps lliure que podia ser emprat en la millora el coneixement personal i que a la vegada podria aportar una promoció laboral.

“El desenrotllo sempre progressiu de l' indústria on s'apliquen els procediments científics més moderns, fa necessari l'augment progressiu de la cultura de l'obrer, doncs no és possible avui treballar seguint les normes rutinàries i antiquades d'uns quants anys enrere, si no es vol que la fabricació sigui, a més d'imperfecta, cara, donant lloc al seu enderrocament per altres indústries que adaptant-se a l'ambient modern, tenen a les seves ordres personal de major preparació... A demés havem de tenir present que, la part pràctica del seu ofici te que tindre un grau més de perfecció que no el que pot adquirir un aprenent a la fàbrica. ¿Com podrem aconseguir tal finalitat? Simplement, per mitjà de l'ensenyament nocturn dels obrers en les Escoles Industrials o de Bells Oficis, d allà on n'és filial la nostra volguda Associació.”²⁴

Pere Mestres mostra ben aviat una voluntat de gestió social, quan des del butlletí ja demana la creació d'un pla d'estudis orientat a les necessitats dels obrers, en relació a l'horari d'assistència a les classes i a les assignatures impartides en el marc de l'escola industrial de Vilanova. Les demandes i pressions dels cercles socials van fer el seu efecte ja que en el butlletí d'octubre de 1925 es publicà la següent nota: *“Fetes les gestions oportunes prop la Direcció de l'Escola, per la modificació de l'horari de classes del curs de perfeccionament obrer, s'ha aconseguit que totes elles funcionin en hores compatibles amb les del treball, o sigui de 12 a 1 de la tarda i de 6 a 7 de la nit”²⁵*

A part de les preocupacions vers la millora de l'ensenyament, en Pere Mestres també publica articles sobre el funcionament de la llum²⁶, la formació dels colors²⁷, la museografia tècnica i industrial del Museu alemany de Munich²⁸ i sortides culturals sobre Reus i Poblet.²⁹ Una de les obres més remarcables per la vida vilanovina va ser el lideratge que l'associació d'alumnes obrers va tenir en la compra del terreny on construir un camp de futbol³⁰. L'Associació va ser

²⁴ BAAO-EIVNG11/1923, pàgina 20

²⁵ BAAO-EIVNG10/1925, pàg.22

²⁶ BAAO-EIVNG7/1925, pàg 15

²⁷ BAAO-EIVNG10/1925, pàg.12

²⁸ BAAO-EIVNG1/1926, pàg 15

²⁹ BAAO-EIVNG7/1926, pàg. 10, 11, 12, 13

³⁰ L'actual Estadi Municipal de Futbol de Vilanova i la Geltrú porta el nom d'estadi dels “Alumnes Obrers”

portaveu de les inquietuds socials de la vila i difusor dels principals coneixements exposats en conferències científiques que s'organitzaven convidant científics d'arreu del país.

2.4 El Centre Democràtic Federalista

El 5 de gener de l'any 1878 es fundava oficialment a Vilanova i la Geltrú, el Centre Democràtic Federalista (CDF.) L'entitat provenia del corrent republicà que va portar la "Revolució Gloriosa" de 1868. Malgrat el cop d'estat del general Pavía el 1874 i la restauració borbònica, el centre era prova que, a nivell local, el republicanisme havia anat refent les seves organitzacions. Malgrat les amenaces de tancament, la seva pervivència i dinamisme en aquests anys és rellevant.

El Centre Democràtic Federalista es definia com "una organització que tenia com a objectiu la defensa de les idees democràtiques, republicanes i federals, de solidaritat humana, que volia difondre la vida laica, l'educació política del poble, la vida higiènica i que es plantejava dur a terme distraccions cultes, ensenyament i art en totes les seves manifestacions"³¹.

El 1920, amb 18 anys, en Pere Mestres passa a formar part de la Junta de la Joventut Federal del CDF³² en funció de vocal. Cal dir que a part de les seves capacitats personals, l'entorn familiar havia facilitat la seva entrada a la política, ja que tant el seu pare com el seu tiet Isidre, eren militants del CDF. A més, portava des del 1919 en contacte amb altres seccions de l'entitat, sent un dels redactors constants de la revista "Democràcia" i una de les seves veus principals. A partir d'aquest període la participació d'en Pere en les associacions culturals de la vila es va intensificar considerablement. L'any 1926, quan tenia 24 anys, va ser nomenat per primera vegada membre de la junta de l'Ateneu de Vilanova, concretament fent la feina de representant de la Comissió d'Educació i Instrucció de l'Ateneu³³ i el 1927 també va ser escollit per formar part de la Junta del Montepío y Caja de Invalidez Villanovesa, ocupant la funció de tresorer, mentre que en Joan Ventosa Roig era el president³⁴.

---

³¹ Soler 2015: El Centre Democràtic Federalista de Vilanova i la Geltrú, 1931-1936 Una entitat d'Esquerra Republicana de Catalunya. pag 19

³² Democràcia (1907-1930), 31/8/1919, pàgina 4

³³ Democràcia (1907-1930), 17/7/1926, pàgina 3

³⁴ Democràcia (1907-1930), 12/3/1927, pàgina 3

Inicialment els federalistes catalans estaven dividits entre Acció Republicana, que a grans trets volia aconseguir la república donant suport al republicanisme general espanyol i en Acció Catalana, que per la seva part defensava mantenir una independència amb la resta de partits espanyols, per enfortir una òptica catalanista a més de republicana.

Quan es va celebrar la conferència i es funda “Esquerra Republicana de Catalunya”, els republicans federalistes vilanovins representats pel CDF de seguida van adherir-se al nou partit. *“Pels Federals vilanovins l’assemblea d’esquerres republicanes va ser rebuda com un acte de gran transcendència. Per una banda es valorava el caràcter democràtic de la mateixa i el fet que, per aquest motiu, s’abandonés el centralisme barceloní, cosa que permetria, al seu entendre, la superació del cabdillisme i les lluites internes que sempre havien caracteritzat al republicanisme de la capital³⁵”*.

Es pot concloure que en Pere Mestres respon a la generació de joves vilanovins republicans que, influenciats per les idees de reformisme social, de laïcisme bel·ligerant, de federalisme polític i d’un debutant catalanisme, es va anar fent-se sota l’embranzida de les diverses associacions culturals i polítiques que hi havia a la Vilanova de començament de segle i que s’aglutinaven sota el redós del Centre Republicà Federal (CRF). Són joves renovadors que volen la transformació del sistema polític per tal que sigui més democràtic i perquè l’acció política vagi adreçada a millorar la qualitat de vida dels individus, fomentar l’educació i la justícia social per a tota la ciutadania, d’aquí la gran força que les idees a favor del cooperativisme i el socialisme tenien en la societat de la Vilanova d’aquells anys.

---

³⁵ Soler R(2015): El Centre Democràtic Federalista de Vilanova i la Geltrú 1931-1936. Una entitat d’Esquerra Republicana de Catalunya. <https://canestasi.blogspot.com/2015/06/el-centre-democratic-federalista-de.html>

L'ACCIÓ POLÍTICA

Pere Mestres i Albet va tenir una curta vida política, tanmateix aquesta va estar plena de moments d'un alt voltatge. El breu temps en que va participar directament en càrrecs polítics va estar plena d'iniciatives parlamentàries i a favor d'una legislació.

La forta vinculació que Pere Mestres tenia amb el CDF de Vilanova i que aquest fos una de les primeres entitats en contribuir enèrgicament en la formació d'Esquerra Republicana de Catalunya va comportar que en Pere Mestres establís de manera natural contactes directes amb l'emergent ERC. Les crisis de govern que va patir ERC un cop va assolir la Presidència de la Generalitat van portar que ocupés diverses conselleries de la Generalitat republicana.

15

3.1. Escenari polític espanyol

A nivell estatal, la infantesa i joventut d'en Pere Mestres correspon a la crisi política de la Restauració monàrquica i l'esdevenir de la II República Espanyola. El regnat d'Alfons XIII es va caracteritzar per una marcada inestabilitat política i social. A la voluntat de mantenir el vell règim a favor d'una monarquia autoritària en una Europa on això era ja impossible, cal sumar-hi un seguit de factors socio-econòmics (concretament, el pistolerisme entre patrons i treballadors en el marc de lluita dels drets socials). També hi havia la manifestació de l'anticlericalisme entre bona part de la població urbana i les classes populars ja que l'església, com la monarquia, eren vistos com sectors a favor dels interessos de les classes benestants i de dretes. Finalment, cal sumar-hi la qüestió militar. La voluntat per part de l'exèrcit de mantenir la seva influència política en un moment en que es trobava del tot humiliat per la derrota colonial però que al mateix temps era necessari en la guerra del Marroc.

La prepotència de l'exèrcit es va fer evident en els fets del Cu-Cut! el 25 de novembre de 1905, quan un grup de militars van assaltar i cremar les redaccions d'aquest setmanari humorístic i del diari La Veu de Catalunya, per les crítiques i acudits que havien publicat sobre l'estat de derrota en què es trobava l'exèrcit espanyol. A partir de l'assalt als dos periòdics naixerà el moviment de la Solidaritat Catalana al mateix temps que la distància entre l'Exèrcit i el catalanisme es fa abismal. La desconfiança per part de les classes socials cap al govern, l'església i l'exèrcit, va

esclatar en els fets de la Setmana Tràgica, quan a Barcelona a partir de l'ordre d'embarcament de reservistes, molts d'ells amb càrregues familiars i procedents de capes humils, per combatre al nord d'Àfrica va sorgir un amotinament general que es va anar escampant per les principals ciutats industrials catalanes, entre elles Vilanova.³⁶

L'any 1923 té lloc el cop d'estat per part de Miguel Primo de Rivera, Capità General de Catalunya, amb la comprensió i el suport del rei Alfons XIII, qui, entre d'altres accions, suprimeix la Mancomunitat de Catalunya i prohibeix l'ús del català fora de l'àmbit domèstic.

Les crítiques a l'acció política del General Primo de Rivera foren constants i procedents en gran mesura pel mateixos sectors que l'havien recolzat. La dimissió del Dictador va donar lloc al govern de Dámaso Berenguer, però al gener de 1931 va ser reemplaçat per l'almirall Juan Bautista Aznar, que va formar un Govern de concentració i va anunciar la convocatòria d'eleccions municipals. Les eleccions del 12 d'abril de 1931 es van interpretar com un autèntic plebiscit entre monarquia i república.

La victòria dels partits republicans va ser aclaparadora guanyant en 41 de les 50 capitals de província i especialment en les zones urbanes. Per contra, les forces monàrquiques s'havien imposat en les àrees rurals on la tradicional influència dels cacics encara era destacada. La proclamació de la II República va ser fulgurant i comportà la sortida del rei Alfons XIII cap a l'exili. Immediatament, es formà un Govern Provisional presidit per Niceto Alcalá-Zamora, del partit de Dreta-Liberal Republicana, decretant una amnistia per als delictes polítics, socials i d'impresió, i aprovant un decret a favor d'un marc mínim de garanties, com la llibertat de cultes, creences i el respecte als drets i llibertats dels ciutadans.

---

³⁶ La veu de Catalunya 04-08-1909 "Avui no'ns han faltat la corresponent manifestació amb els crits de moril, vaga general dels treballadors de les fàbriques locals, colles d'avalotadors compostes de dones i criatures fent tancar les botigues, teatres i cafés fins i tot assaltaren algun establiment que és resistia a tancar. També han alçat els riells del ferrocarril, tallat els fils del telègraf i cremat les casetes dels consums... Una colla d'avalotadors ataca a l'inspector de policia, resultant amb tres ferides d'arma blanca i varies contusions. També ha quedat ferit un dels de la colla. Un altra característica que ha tingut la nostra "revolució" és que no s'ha atacat a cap església ni convent. La situació s'ha calmat quan ha vingut la guàrdia civil per protegir els treballs d'adobar la via ferrea tot i que hi han hagut agafades." També La veu de Catalunya 05-08-1909 "“El "Diari de Vilanova" fa observar que en els dies d'esvalot, malgrat el circular constant de colles de homes y quitxalla fent els que els donava la gana, sense que ningú els corretegís per res, s'ha de dir que no han trencat ni un fanal de gas, ni un globo dels arcs voltaics".

El 28 de juny d'aquell mateix any es van celebrar eleccions generals que van tornar a mostrar una clara victòria a favor dels valors d'esquerres i republicans. Les noves Corts es van posar ràpidament a redactar una nova Constitució que finalment va ser aprovada el 9 de desembre del 1931. El govern estava presidit per Manuel Azaña, d'Acció Republicana, comptava amb tres ministres del PSOE i d'altres de formacions minoritàries (entre ells, dos del Partit Radical Socialista). Alejandro Lerroux, líder de el Partit Radical Republicà es va negar a entrar en aquest govern a causa de la forta presència de socialistes i va posicionar-se en contra les mesures sociolaborals que Largo Caballero, ministre de Treball, havia promogut en aquests primers mesos i va passar a oferir una ferotge oposició.

Ràpidament es van dur a terme reformes com la de l'exèrcit i la de limitar el desmesurat poder de l'Església a través de la "Llei de Confessions i Congregacions Religioses", que, entre altres coses, suprimia el finançament de l'Església per l'Estat, tal com manava la Constitució, i decretava el tancament dels centres d'ensenyament catòlics. També es van aprovar mesures com la lluita contra l'analfabetisme, que encara rondava entre el 30 i el 50% de la població. El Ministeri d'Instrucció Pública va posar en marxa un ambiciós pla d'obertura de centres escolars que preveia 27.000 noves escoles, de les quals, a finals de 1932, s'havien construït unes 10.000³⁷.

El període republicà també va estar marcat per la inestabilitat política. Entre la proclamació de la Segona República Espanyola, el 14 d'abril de 1931 i la fi de la Guerra Civil, l'1 d'abril de 1939, es van succeir un total de 26 governs. Alejandro Lerroux García (Partit Republicà Radical) va presidir en sis ocasions el Consell de Ministres, Manuel Azaña Díaz (Acció Republicana i Esquerra Republicana) en cinc. Tot plegat va dificultar enormement poder desenvolupar les accions de reforma i modernització que l'estat i Catalunya precisaven.

3.2 El Govern Macià

A Catalunya, les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 va evidenciar el dinamisme que els cercles republicans i d'esquerres havien anat adquirint des de la dècada dels anys 1920. El que va ser realment una gran sorpresa va ser la magnitud en què va guanyar ERC especialment en les zones industrials i menestrals del país i la caiguda fulgurant de la Lliga en molts municipis.

---

³⁷ A Vilanova s'hi va construir una d'aquestes escoles, concretament l'actual escola "Pompeu Fabra" que encara exerceix com a tal en el mateix edifici creat per la República.

La il·lusió a favor dels ideals republicans a Catalunya va fer que des del balcó del palau de la Generalitat es proclamés la República per primer cop a Espanya. Aquesta proclama, per part de Companys, va ser bastant prematur ja que a Madrid el control encara estava sota la “dictablanda” i no de les forces republicanes. Macià però va aconseguir sortir del pas on l’havia posat Companys. *“Poca estona després, en un esforç per no perdre la direcció del moviment Francesc Macià proclama primer a l’Ajuntament, i més tard a la diputació successivament “L’estat Català, sota el règim d’una República Catalana i la República Catalana, com a Estat integrant de la Federació Ibèrica” i s’autodesignava president d’un Govern provisional de Catalunya³⁸”*. Aquesta proclamació va alarmar completament als nous governants de Madrid que enviaren a Barcelona tres ministres per reintegrar ràpidament Catalunya dins el sistema establert. Després d’una difícil negociació de deu hores, obtenien de Macià la renúncia a la precària República Catalana. Per substituir-la, es ressuscitava el nom històric de la Generalitat de Catalunya, reconeguda per Madrid i dotada d’un ampli poder de gestió.

Una de les principals tasques de la nova Generalitat vas ser iniciar el procés per elaborar i definir l’estatut d’autonomia per Catalunya que havia estat promès des de Madrid. La redacció del nou estatut va estar en mans d’ERC ja que els partits carlins, radicals i socialistes van decidir no participar. El 9 de Juny el Parlament de Catalunya elegeix una comissió redactora de l’estatut que rebria popularment el sobrenom de l’Estatut de Núria, en record al lloc on es va redactar.

El nou estatut tenia una forta inspiració federal tot i acceptar la sobirania nacional de l’Estat Espanyol, reivindicava el català com a única llengua oficial del Principat. A més, reconeixia competències exclusives per a la Generalitat en ensenyament, divisió territorial, règim municipal, justícia, obres públiques, dret civil i ordre públic. Definia també que l’autogovern de Catalunya requeia en el Parlament català (legislatiu), en el president de la Generalitat i el seu Consell (executiu) i en el Tribunal Superior de Justícia (judicial). El debutant estatut es va sotmetre a referèndum obtenint un 99% de vots a favor.

Tanmateix, un cop presentat l’Estatut a Madrid per ser aprovat per les Corts espanyoles aquest va patir una reforma substancial. Es rebutjava la fórmula federal i es reduïen les competències atorgades de la Generalitat. Durant la sessió convocada al Parlament de Catalunya per aprovar l’estatut definitiu, amb els canvis i restriccions imposades per les Corts, la tensió estava molt

---

³⁸ Sobrequés, J (2007) :*“Història Contemporània de Catalunya”*. Editorial Base. Barcelona

present. Macià va ser recriminat per haver renunciat al nacionalisme català a favor del federalisme espanyol i diversos dels seus consellers van dimitir. Macià, al veure's criticat pel sector més nacionalista del partit es va reforçar amb integrants del corrent més federalista dintre d'ERC. Va ser en aquest context de reforçament dels ideals republicans que Pere Mestres i Albet, juntament amb el seu mentor polític Joan Ventosa i Roig, entraren a formar del Govern de la Generalitat. El nou govern va quedar compost íntegrament per membres d'Esquerra Republicana de Catalunya, i consellers del mateix partit es van veure substituïts per militants de tendència més federalista.

L'aprovació de la Llei municipal de Catalunya va ser un dels projectes principals a gestionar durant la legislatura. El nou text buscava convertir cada municipi en un únic districte electoral i establia una llista única a nivell de districte. Els regidors serien elegits en funció de l'ordre en què apareguessin a les llistes i ja es deixaven d'escollir a nivell individual. El 9 d'octubre de 1933 es publicava l'ordre de convocatòria de les eleccions municipals, però l'endemà mateix i mitjançant un altre decret, Francesc Macià autoritzava en Pere Mestres, flamant Conseller de Governació, a presentar al Parlament un projecte de llei per tal d'ajornar les eleccions municipals, atès que s'acabaven de convocar eleccions al Parlament de la República espanyola per al 19 de novembre següent, cosa que suposava un seguit de problemes pràctics i d'ordre político-administratiu. La Llei ajornant les eleccions va ser aprovada per tots els grups de la cambra excepte el de la Lliga Catalana. Com a conseller de Governació, va fer públic el decret de convocatòria de les eleccions per al 14 de gener de 1934, sent aquesta, la data definitiva, que ni la mort del president de la Generalitat, Francesc Macià, el 25 de desembre de 1933 ja no va poder aturar.

3.3 El Primer Govern Companys

La mort de Francesc Macià el 25 de desembre de 1933, va deixar ERC i la mateixa societat catalana en estat de xoc. El 31 de desembre, Companys va ser proposat per succeir el president Macià i el 3 de gener de 1934, Companys anunciava la composició del seu primer govern. A diferència dels governs de Francesc Macià, que estaven formats exclusivament per polítics d'ERC, Companys va apostar per fer un govern de coalició amb les esquerres incorporant Joan Lluhí del PNRE³⁹ com a conseller de Justícia i Dret, Martí Esteve d'ACR⁴⁰ com a conseller de

---

³⁹ Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra

⁴⁰ Acció Catalana Republicana

Finances i Joan Comorera de la creixent USC⁴¹ com a conseller d'Agricultura i Economia. Pere Mestres no va ser renovat com a conseller de Governació ja que retornava Joan Selves, el seu antecessor al càrrec. En Pere passava a ocupar el seu escó de diputat en el Parlament de Catalunya on va destacar per la seva activitat recolzant i defensant mesures proposades pel govern.

El 14 de gener, es celebren a Catalunya les eleccions municipals. La dreta, tenint en compte el que havia succeït en les darreres eleccions a diputats a Corts de la República, es va presentar unida per anar en contra la nova aliança dels quatre partits que formaven el nou govern de la generalitat. La Lliga es va ajuntar en moltes localitats amb els carlins i radicals d'altres forces menors de dreta obtenint bons resultats. Van guanyar en 442 municipis, entre ells Girona, Vic, El Vendrell i Olot. D'altra banda, la Concentració d'Esquerres⁴² va aconseguir la victòria, aconseguint la majoria en 580 ajuntaments, havent-hi entre ells les majors poblacions de Catalunya com Tarragona, Reus, Manresa, Igualada, Terrassa, Sabadell, Mataró, Granollers, Vilanova i Barcelona.

Tot i el triomf de les esquerres a Catalunya, a nivell espanyol es seguien altres ideals. El nou govern conservador d'Alejandro Lerroux tenia diversos membres de la CEDA com a ministres i amenaçava a desfer gran part de les millores que treballadors havien aconseguit fins el moment. La resposta de les esquerres a aquest nou govern va ser en forma de vagues constants i impediments a l'estabilitat econòmica del país. Aquesta situació també va impactar a Catalunya, que el 13 de març veia com l'Aliança Obrera de Catalunya convocava una vaga general en solidaritat amb els obrers madrilenys.

El govern de la Generalitat també es va trobar en el punt de mira tant de les esquerres radicals com dels elements més conservadors, que volien veure a quina posició davant el conflicte social es posicionava. Companys intentava mantenir-se neutral tot i que va impulsar diversos decrets a favor dels treballadors, com el del febrer de 1934, que impedia tancar cap empresa sense una prèvia notificació a la Generalitat, permetent que la Conselleria de Treball pogués efectuar una inspecció comprovadora de les causes del tancament.

---

⁴¹ Unió Socialista de Catalunya

⁴² Partits que juntament amb ERC formaven i donaven suport al nou govern de Companys

Les diferències polítiques entre el govern d'esquerra de la Generalitat i els governs de centredreta de Madrid cada cop eren més notables i dificultaven les relacions entre ambdós poders i l'exercici normal de l'autonomia. El 21 de Març de 1934 el Parlament de Catalunya va aprovar la “Llei de Contractes de Conreu de Catalunya” per intentar solucionar el problema rabassaire, que es trobava en el seu moment de màxima conflictivitat. La llei però, no va agradar a ningú. Mentre que pels rabassaires era un document conservador i defensor dels interessos burgesos, els terratinents consideraven que donava masses concessions als rabassaires i alarmà a la dreta catalana que va portar la llei al Tribunal de las Garantías Constitucionales⁴³. Des de Madrid es va fallar a favor de la lliga i sectors de la dreta, i van declarar que el Parlament català no era competent en matèria social agrària i, per tant, la “Llei de Contractes de Conreu de Catalunya” quedava anul·lada. La decisió de declarar una llei aprovada pel parlament de Catalunya anticonstitucional, va ser determinant per l'esdeveniment dels fets del 6 d'octubre de 1934. El mateix Companys declarava que *“des de fa un temps, els governs de la República venen mantenint una ofensiva contra l'Estatut aprovat per les Constituents”* incrementant la decepció dels manifestants. Va acabar el discurs afirmant com *“a causa d'aquest capteniment s'han produït una sèrie inacabable d'aspectes i incidències que no són producte de política d'esquerra o de dreta, sinó filles d'una tàctica metòdica i preparada contra Catalunya, quan aquesta és el baluard de defensa i garantia Republicana”*.

La reacció va ser ràpida. Cinc dies després milers de catalans van sortir pels carrers de Barcelona en una manifestació en contra la sentència. El Bloc Obrer i Camperol, tot i les diferències amb el govern de Companys, anunciava que havia acordat *“defensar per tots els mitjans la llei votada pel Parlament de Catalunya, la qual, encara que no respongui a les aspiracions i necessitats dels camperols constitueix, però, un pas endavant... Defensar les llibertats de Catalunya contra els atacs del Govern contrarevolucionari de Madrid.”* afegint també que *“la lluita per les conquestes de Catalunya és un deure de tota la classe treballadora”*. Tots aquest missatges van provocar un clima de creixent exaltació, que va recolzar suficientment al Parlament català per aprovar de nou i sense cap mena de retoc la Llei de Contractes de conreu, desafiant a la resolució de Tribunal de Garanties Constitucionals.

Finalment, per tal de sortir de l'atzucac, el govern espanyol pactà amb la Generalitat fer algunes reformes al reglament de la llei per tal de moderar-la. Per altra banda, Lluís Companys va haver

---

⁴³ Actual Tribunal Constitucional del Reino de España

de fer un reajustament governamental que fos més acceptable per Madrid, tot incorporant posicions més moderades i de tendència federalista. En aquest nou govern va fer renunciar a membres com Josep Badia mentre que entrava de nou al govern Pere Mestres i Albet, com a conseller d'Obres Públiques i Assistència Social i Sanitària. Pere Mestres s'incorporava de nou al govern de la Generalitat sense poder desenvolupar gaire acció al ser empresonat al cap d'un més pels Fets d'Octubre.

El dia 1 d'octubre cau a Madrid el govern de la República de Ricard Samper per haver intentat arribar a un acord amb la Generalitat. Tres dies més tard, el 4 d'Octubre, és formada un nou govern a Madrid presidit per Lerroux i amb forta presència de la CEDA⁴⁴ controlant aquesta tres ministeris. Com a conseqüència, l'alarma es va estendre immediatament entre totes les esquerres espanyoles, que creien que la República estava en perill. A Catalunya, a més, es va veure l'arribada d'aquest govern com una clara amenaça contra l'autonomia i el nou l'estatut. L'endemà, diferents partits amb seu a Madrid, com Izquierda Republicana, Unión Republicana, Partido Nacional Republicano, Partido Federal Autónomo, criden a la vaga contra el nou govern. La vaga, que a més coincideix amb l'aniversari dels fets de la revolució russa va arribar a prendre característiques de lluita armada, especialment a Astúries, i va acabar amb la mort de diversos sindicalistes i obrers.

3.4 Els fets d'octubre de 1934

L'entrada de ministres de la CEDA en el nou govern central és viscut des de Catalunya amb extrema preocupació per por de perdre quotes d'autonomia i la supressió directa d'accions de govern realitzades. Com a resposta el dia 5, l'Aliança Obrera comença una vaga general, recolzada per la Generalitat. La vaga és un èxit arreu del país .

La radicalització de les opcions polítiques feien impossible trobar un mínim consens per obrir negociacions. Per una banda, els republicans des de la Generalitat denunciaven la deriva degenerativa a què anava la República per la presència de ministres de la CEDA en el govern. Per altra banda el sector més nacionalista d'ERC, representada per Josep Dencàs, pressionava per la separació de Catalunya d'Espanya amb la constitució d'uns escamots de força armada preparats per la lluita directa. Per últim, la República espanyola volia girar cap a la dreta i anul·lar

---

⁴⁴ Confederación Española de Derechas Autónomas fou una coalició de partits polítics de dretes que fundada el 4 de març de 1933, va ser el gran partit de masses de la dreta espanyola contrari als valors republicans i socialistes del moment.

la llei de contractes de conreu entre altres mesures. El Govern de la Generalitat, que des de la mort de Macià havia estat intentant negociar amb Madrid, posa fi a l'actitud d'acceptació de les directrius donades per Madrid i passà a una actitud de revolta que va fer possible que el 6 d'octubre es proclamés *“La República Catalana com a Estat integrant de la Federació Ibèrica”*

El detonant que fa esclatar el conflicte fou l'aprovació de la Llei de Contractes de Conreu, votada pel Parlament Català el 12 d'abril del 1934 però que no fou acceptada pel govern espanyol. El rerefons del problema era la qüestió del poder polític i de la sobirania nacional, és a dir, s'havia de decidir qui era el subjecte amb poder de decisió, qui tenia les competències per la seva aprovació a nivell de Catalunya.

Davant el bloqueig de les negociacions i les pressions per part de les classes populars amb convocatòries de vagues i manifestacions Lluís Companys opta de nou per agafar distància amb el govern espanyol i proclama la independència de Catalunya dins de l'estat republicà. En principi, el que s'esperava aconseguir amb aquesta declaració d'independència era forçar un nou acord amb el govern espanyol a favor de l'autonomia de Catalunya i fer fora les retallades de la dreta espanyola la qual estava sotmesa a dures crítiques des de diferents sectors i províncies.

Companys proclamava *“La República Catalana com a Estat integrant de la Federació Ibèrica”* seguint una retòrica molt similar a la utilitzada per Francesc Macià quan alarmat per l'orientació que prenia la república espanyola declarava *“Catalunya serà la que farà costat i sostindrà la República espanyola, ja que Catalunya vol tenir a l'entorn del seu país, amics i no enemics”*. La similitud en el discurs entre Companys i Macià es fa evident.

A Vilanova, la fallida de la proclamació de l'Estat Català genera una greu frustració social que arriba a desembocar en revoltes contra l'ordre i la voluntat de dinamitar la caserna de la Guardia civil del municipi⁴⁵. La fi del conflicte es donà amb l'arribada del destructor José Luís Díez qui va rebre ordres de sortir de Cartagena i acabar amb els enfrontaments dels revoltats a la ciutat. Sufocada la rebel·lió de l'octubre del 34, la Guàrdia Civil i l'exèrcit detenen nombrosos vilanovins, sobretot dirigents sindicals però també polítics locals, com per exemple l'alcalde Antoni Escofet, d'ERC, i el socialista Miguel Soler Bastero. La relació d'aquests dos homes i d'altres detinguts amb la revolta armada era indemostrable, però tot i així se'ls va detenir com

---

⁴⁵ Virella i Bloda, A (2001) : *“La revolució d'octubre a Vilanova. Visions d'un espectador”*. El Cep i la Nansa edicions. Vilanova i la Geltrú.

a “possibles implicats” i enviats com tots els altres presos polítics al vaixell presó “Uruguai” el mateix on es trobava empresonat el propi Pere Mestres i Albet.

3.5 Judici i Empresonament “Els dies més durs de la meua vida”

La resposta per part del govern espanyol no es feu esperar. Poques hores després, el govern espanyol va reaccionar nomenant al coronel Francisco Jiménez Arenas com a governador de Catalunya i també president accidental de la Generalitat, mentre que el Parlament de Catalunya seria ocupat per l'exèrcit. El general Domènec Batet⁴⁶ cap de la IV Divisió Orgànica (Catalunya), va sufocar ràpidament la revolta amb una actitud subtil cap al govern de la Generalitat que va desembocar en un nombre petits de baixes humanes i destrucció, procedir que va ser vist per sectors de la dreta espanyola com una “feblesa” i de simpatia amb la causa catalana.

Companys i tots els consellers foren detinguts, a excepció del conseller Dencàs que havia aconseguit escapar pel clavegueram, juntament amb el president del Parlament Joan Casanovas. Les detencions van ser massives i la repressió més forta la van patir els polítics d'esquerra però també hi hagué detencions de dirigents locals i intel·lectuals esquerra. El camp també es va patir fortament ja que amb la cobertura de l'Estat de guerra i el Ban del general Batet s'inicià l'allau de denúncies dels propietaris per tal que els pagesos, a través de conciliacions, complissin les condicions contractuals per la collita de 1934. El resultat d'aquestes conciliacions significà l'apropiació per part dels propietaris d'aquella part de la collita que havien fet ús els pagesos en base a la legislació catalana vigent el 1934. A més de l'apropiació de rendes per part dels propietaris, l'aplicació del Ban militar sobre contractes de conreu va suposar l'empresonament d'un bon nombre de pagesos que s'havien resistit al compliment dels contractes, o d'aquells que resultaven incòmodes pel seu activisme social i polític, i la militarització de les relacions socials al camp, per la intervenció directa de la Guàrdia civil en els actes de conciliació. Les detencions arreu del país va comportar habilitar vaixells com a presons per encabir-hi el gran nombre d'octubristes. Al moll de Barcelona els vaixells “Uruguay”, “Argentina”, “Ciudad de Cádiz⁴⁷” i els destructors “Sánchez Barcáiztegui” i “Alcalá Galiano” van convertir-se en presons flotants. El mateix fet passa a Tarragona amb el “Cabo Cullera”, el “Manuel Arnús” i el “Andalucía”. A Lleida la caserna militar de La Panera i el Castell van funcionar com a presons, a Girona l'antiga fàbrica

---

⁴⁶Domènec Batet Mestres. personatge controvertit, traïdor per uns, militar responsable i demòcrata per uns altres va morir el 16 de febrer de 1937 afusellat per ordres de Franco, en no sumar-se a l'alçament militar de 1936 i restar fidel a la Segona República .<http://xtec.gencat.cat/ca/centres/celebracions/2013/anybatet>

⁴⁷Ciudad de Cádiz va ser el vaixell presó on va estar retingut Pere Mestres amb d'altres Consellers.

paperera “l’Aurora” tingué el mateix ús. Pel que fa a Barcelona, els militars van utilitzar un dels pavellons de Montjuïc per allotjar un gran nombre de presos.

L’aplicació del codi de justícia militar comportava la presó provisional pels detinguts i aquest fet generava l’alt nombre de presoners. Molts dels detinguts van restar empresonats durant uns mesos per acabar essent alliberats sense haver arribat a estar processats. Les detencions generalitzades van fer aprofundir i empitjorar les relacions amb el govern de la república espanyola i també provocaren fractures socials i polítiques dins la societat catalana.

El 27 de maig de 1935, a les 10.15 hores del matí a Madrid començava dintre el Tribunal Suprem el judici al govern de la Generalitat. La defensa va negar el presumpte delictes de rebel·lió, ja que l’objectiu de l’acusat era defensar l’autonomia catalana i el règim republicà contra les amenaces autoritàries i pro-monàrquiques i que es tractava de decisions polítiques, al voler-se “convertir en una República federal la República unitaria que existía en España. Aceptando este criterio se imponía la absolución, porque el delito contra la forma de Estado, no se halla penado en ningún código”⁴⁸. Tanmateix, malgrat tots els esforços de la defensa per demostrar la innocència de Companys i la resta de consellers el 6 de juny es va dictar la sentència: ““Los procesados se alzaron en armas [...] proclamando el Estado Catalán de la República Federal Española [...] implica la subversión del régimen constitucional, en lo que a la organización nacional afecta, transformando las regiones autónomas en Estados miembros y la República integral en federativa, con alteración profunda de poderes [...] Fallamos: [...] condenamos a cada uno de los procesados [...] autores de un delito de rebelión militar, a la pena de treinta años de reclusión mayor, con las accesorias de interdicción civil durante el tiempo de la condena e inhabilitación absoluta y al pago de las costas procesales”⁴⁹. No obstant això, sis membres del Tribunal van signar un vot particular, força elaborat, justificant l’actuació del govern català pel perill que significava l’entrada en el govern de la República de ministres contraris a ella, al·legant que els seus actes es van realitzar per evitar un mal major i, finalment, que no existia tipicitat penal per als actes que s’havien jutjat. La sentència final va ser un cop dur per a tots ells, “Era el què esperàvem”, va exclamar Companys. “Si ens haguessin condemnat a menys anys ens hauríem sentit defraudats”, va afegir sarcàstic el conseller de Justícia i Dret, Joan Lluhí Vallescà, del Partit Nacionalista Republicà d’Esquerra. Gómez Hidalgo va expressar, irònicament, que per l’edat que

⁴⁸ Gaceta de Madrid. (Núm. 163.) 12/6/1935

⁴⁹ Gaceta de Madrid. (Núm. 163.) 12/6/1935

tenien podien comptar que viurien una dècada en llibertat després de complir condemna. La qual cosa, en el cas del president a les portes dels 53 anys, hauria estat improbable. Pere Mestres i Albet no es va poder contenir, i exclamà com a últimes paraules de la seva defensa “*Visca la República del 14 d’abril!*”⁵⁰. Després es senti “*Visca Catalunya republicana*”, paraules pronunciades per Ventura Gassol, conseller de Cultura.

El judici havia durat cinc dies, del 27 al 31 de maig de 1935, i en van caldre cinc més perquè es dictés la sentència. Companys, Lluhi i Comorera van ser enviats al penal de Puerto de Santa Maria i els altres consellers al de Cartagena. La poca consideració amb la què es va tractar als consellers va ser un motiu de molta controvèrsia i utilitzada per l’oposició al govern per fer crítica a l’últim. En moltes ocasions es va escriure sobre les dificultats que patien els consellers: “*tienen que comer rancho, con platos y cubiertos de estaño. Y en cuanto a escribir, sólo una carta, a la familia, cada diez días*”⁵¹. A causa del significat polític que tenia el penal, no va trigar gaire a convertir-se en un lloc de peregrinació, transformant el fet de la reclusió per crims polítics en vital propaganda política de desprestigi cap al govern.

La situació del govern de la Generalitat va canviar completament quan el govern de dretes que havia arribat al poder el 1934 va començar a entrar en crisi, entre altres coses per un cas de corrupció⁵², pel qual es va subornar a alts funcionaris per permetre instal·lar casinos amb màquines trucades. El 16 de febrer de 1936 es va convocar eleccions que van guanyar les esquerres reunides en el Front Popular, que a Catalunya es va denominar Front d’Esquerres. Moltes de les llistes d’aquest Front d’Esquerres les completaven diversos dels jutjats i condemnats pels fets d’Octubre. Manuel Azaña, que havia estat jutjat i absolt pels successos d’octubre de 1934, va ser encarregat de formar el nou govern i posteriorment elegit president de la República espanyola. Tot just 5 dies després es sancionava l’amnistia proposada pel govern i Lluís Companys i la resta de consellers van ser posats en llibertat i traslladats a Madrid.

⁵⁰ Extret del diari 'La humanitat' edició del 6 de juny de 1935, amb la condemna a Lluís Companys i el Govern de la Generalitat.

⁵¹ Diari Mundo Gráfico 26-02-1936

⁵²“L’escàndol de l’estraperlo” va sortir a la llum a l’octubre de 1935, després de la queixa de Daniel Strauss al president de la República de Niceto Alcalá Zamora exigint “compensació” pels costos de la instal·lació del joc popularment conegut com “esperlo” als casinos de Sant Sebastià i Formentor i per suborns que afirmava haver pagat polítics radicals del Partit Republicà i “familiars i amics” del seu líder Alejandro Lerroux.

El 28 de febrer el Parlament català va poder reprendre les seves sessions i va acordar proposar a Companys com a president de la Generalitat, només la dretana Lliga Catalana de Cambó s'hi va oposar. L'1 de març, Companys i els consellers es van traslladar en tren des de Madrid fins a Castelldefels, i d'allà amb cotxe fins a Barcelona rebent una multitudinària acollida en tot el recorregut. Abans d'arribar a Castelldefels però, van passar per Vilanova i la Geltrú, una ciutat que havia lluitat com poques per preservar la independència proclamada aquell 6 d'octubre de 1934. El dia abans, l'alcalde restituit, el molt honorable Don Antoni Escofet, havia fet una crida general al poble vilanoví perquè es congreguessin a l'estació ferroviària per tal de saludar al President i Consellers de la Generalitat de Catalunya. *“Molt abans de l'hora anunciada l'andana oferia un aspecte imponent tenint home ocasió de veure-hi les primeres autoritats civils de la vila i representacions de diverses entitats de tot caràcter, figurant-hi les banderes del Centre Democràtic Federalista entre altres. A l'arribada del tren exprés que portava les personalitats més amunt exposades (...) esclatà una salva d'aplaudiments, aturant-se per uns moments el tren. Per impossibilitat de fer-ho al mateix senyor Companys -degut a la prematura del temps-, la gentil senyoreta Mercè Escofet, filla de l'alcalde popular de nostra vila, feu ofrena al nostre compatriota i conseller de la generalitat, Don Pere Mestres, d'un bonic ram de flors. Així que arrencava la marxa del comboi, el senyor Mestres donà un “Visca Vilanova!” , que fou contestat per tots els presents.*⁵³”

Quan finalment els consellers varen arribar a Barcelona, un altre cop des del balcó de la Generalitat, Companys va pronunciar un breu discurs, les paraules finals del qual han passat a la història: *“Tornarem a sofrir, tornarem a lluitar, tornarem a vèncer”*.

3.6 Represa del govern Companys i esclat de la Guerra Civil

Amb l'arribada de Companys i la resta del govern de la Generalitat la situació a Catalunya va tornar a patir un canvi important. La victòria del Front d'Esquerres a les eleccions generals espanyoles i el prestigi que els consellers empresonats havien acumulat ajudava a la Generalitat tenir una posició forta davant la societat. Pere Mestres, aprofitant la seva popularitat, va ser elegit com a diputat en absència pel Parlament de la República el 10 de febrer del 1936, tot i que cal dir que mai entraria al Congrés del Diputats, primer perquè estava exercint el seu càrrec de conseller, i després per la seva marxa a l'exili.

⁵³ Extret dels relats de l'historiador local Albert Virella i Bloda en el llibre *“La revolució d'octubre a Vilanova. Visions d'un espectador”* (2001) que va ser testimoni d'aquest successos

El Govern de la Generalitat es trobava lluny de poder donar i complir els serveis que havia proporcionat abans. Lluís Companys mostrava el seu amargor a la lentitud del retorn de competències per part de Madrid durant la sessió necrològica celebrada al Parlament el 29 d'abril en homenatge a Miquel Badia: *“El govern de la Generalitat no té l'ordre públic. Constantment, repetidament, amb una persistència cançonera, l'hem demanat i l'hem requerit.”* Aquest no serien retornats del tot fins el juny, 4 mesos després del retorn del govern a la Generalitat.

L'últim gran projecte de la Generalitat abans que esclatés la guerra civil va venir en forma de la celebració de l'Olimpíada Popular a la ciutat de Barcelona que havia d'ocórrer entre els dies 19 i el 26 de juliol de 1936. L'organització anava a càrrec de diferents entitats esportives i culturals, la majoria membres del Comitè Català pro-Esport Popular, que es van integrar en el Comitè Organitzador de l'Olimpíada Popular (COOP), que comptava amb el suport de la Generalitat de Catalunya. El comitè executiu del COOP el presidia Josep Anton Trabal⁵⁴. L'objectiu d'aquestes olimpíades paral·leles era boicotejar els Jocs Olímpics de 1936 de la ciutat de Berlín. Això es volia fer en protesta que aquestes olimpíades eren un pretext perquè el règim nazi de Hitler pogués transformar-les en una exhibició fallida de la seva presumpta 'superioritat ària'.

Els 20.000 visitants que van arribar a Barcelona amb motiu de l'Olimpíada Popular, desbordant les previsions i creant problemes d'allotjament tristament mai podrien veure el començament d'aquell jocs, ja que el 18 de juliol, un dia abans de la inauguració oficial, el general Francisco Franco Bahamonde va anunciar un “alzamiento”, contra les institucions Republicanes.

El 19 de juliol de 1936, va tenir lloc l'aixecament militar a Barcelona, però com en d'altres llocs, la sublevació va fracassar. El fracàs del cop militar a Catalunya va ser causa directa de la resistència tant de les forces oficials de la Generalitat, com de les milícies populars controlades per la CNT-FAI que van mantenir un fort pols obert amb el govern de Companys per mostrar la seva independència.

El 21 de juliol de 1936 es va crear a Barcelona el Comitè Central de Milícies Antifeixistes de Catalunya, en el qual participen les distintes faccions republicanes i sindicals, tenint-hi molt pes

---

⁵⁴ Veterà dirigent esportiu que aleshores era diputat d'Esquerra Republicana

la CNT-FAI. En dos mesos, el comitè va aconseguir organitzar a 20.000 milicians que es repartien en un front de 300 quilòmetres i per tant eren la única força que defensava Catalunya.

Dintre el nou govern hi havien dues faccions de pensament pel que fa a la participació dels partits anarco-sindicalistes en la presa de decisions referents a la gestió de la guerra des de Catalunya. La més nombrosa era partidària de de mantenir la lleialtat amb el govern republicà i lluitar fins al final contra els militars sublevats. Una segona, on s'encabien l'exconseller Josep Dencàs o el conseller Pere Mestres era de tendència menys social-anarquistes i creien que s'havia d'arribar a una taula de negociacions amb els sublevats. Pere Mestre era partidari d'entrevistar-se amb Mussolini per tal que aquest facilités la negociació amb els sublevats.

La manca d'efectius fora dels cercles anarco-sindicalistes i d'extrema esquerra per organitzar la defensa de Catalunya republicana va fer que el 28 de Setembre, Companys decidís a incorporar elements anarquistes dins el seu govern, sent perfectament conscient que eren ells els que pararien a les tropes sublevades. Per en Pere Mestres però, el fet que aquest grups que amb discussions prèvies l'havien arribat a amenaçar de mort, ara passessin a ser els seus companys de govern en moments tan complexos i delicats de gestió era massa difícil d'acceptar. Conseqüentment va presentar la seva dimissió a Companys i la seva renúncia com a Conseller d'Obres Públiques. Companys va haver d'acceptar i li facilità un salva conducte per marxar del país juntament amb altres membres del seu govern⁵⁵ que també estaven en desacord amb l'entrada dels anarquistes al govern.

3.7 Participació política de Pere Mestres

Pere Mestres i Albet va ser un polític que va tenir una curta vida política. Tanmateix aquesta va ser plena de moments d'un alt voltatge. El breu temps en què Pere va participar directament en càrrecs polítics va estar plena d'iniciatives parlamentàries i de nova legislació.

Destacar, en primer lloc, la seva participació activa i directa en el procés de creació d'Esquerra Republicana de Catalunya. La seva afiliació al Centre Democràtic Federalista de Vilanova (CDF) li va permetre estar en les sessions de la Conferència d'Esquerre que entre del el 17 i el 19 de març del 1931 va tenir lloc al barri de Sants de Barcelona i que van comportar la creació d'aquesta nova formació política. El Centre Democràtic Federalista de Vilanova va tenir un paper molt actiu

---

⁵⁵ Lluís Prunés i Sató, Martí Esteve i Guau, Josep Maria Espanya i Sirat i Bonaventura Gassol i Rovira varen deixar junts el país. Amb Lluís Prunés emigraren junts cap a Amèrica junt amb les respectives famílies.

i va ser un dels primeres organitzacions polítiques de caràcter local que es va suma a la idea de crear un gran partit catalanista, d'esquerres, de caràcter popular obrer-menestral que fos capaç de crear un contrapoder a les dretes tradicionals. *“Centre Democràtic Federalista va ser una de les entitats assistents a la mateixa, a més d’una representació del setmanari Democràcia. De Vilanova també hi va assistir el grup “Els Segarretes”, com una de les entitats vinculades a Estat Català, i el periòdic El Carrer, també vinculat a la mateixa organització política.”*⁵⁶

Dins d’ERC va tenir un paper molt actiu i va arribar a ser president de la federació comarcal del Penedès. Al juny de 1933, en el 2n Congrés Nacional d’Esquerra va entrar a formar part del Comitè executiu. La seva participació cada cop més activa al Parlament és el què el va fer arribar al govern com a conseller de governació.

La carrera política de rang nacional va començar a partir de les eleccions al Parlament de Catalunya del 20 de novembre de 1932 i que varen ser les úniques eleccions al Parlament Català que es realitzen durant la República⁵⁷. Pere Mestres que es presentava per la demarcació de Barcelona (Barcelona ciutat, era una circumscripció diferent) va fer moltíssims actes de campanya arreu del Penedès, com orador principal o acompanyant Lluís Companys, Joan ventosa i Salvador Armendares. Les eleccions al Parlament de Catalunya van donar la victòria a Esquerra Republicana, les candidatures de la qual van aconseguir 67 diputats, per 16 els de la Lliga i 1 el Partit Catalanista Republicà (ACR). Al Garraf i sobretot a Vilanova, el suport a l’Esquerra fou majoritari i Pere Mestres sortiria escollit amb 77183 vots, dels quals 1812 eren de Vilanova, com a diputat al nou Parlament de Catalunya presidit pel també vilanoví Francesc Macià.

Pere Mestres, escollit diputat per la demarcació de Barcelona comarques va participar activament en diferents comissions parlamentàries i mocions legislatives, entre les quals destaca la Comissió especial parlamentària de la Llei municipal de Catalunya presidida per Francesc Arnau i Cortina. L’examen i aprovació pel Parlament de Catalunya dels dictàmens de la Comissió s’inicià el dia 1 d’agost de 1933 i s’acabà el 10 de juliol de 1934; durà per tant gairebé un any. Aquesta Llei, malgrat que no es pogué completar íntegrament, comportava la instauració a

⁵⁶ Soler, Ramon (2010): El Centre Democràtic Federalista de Vilanova i la Geltrú, 1931-1936 Una entitat d’Esquerra Republicana de Catalunya. pàg 46

⁵⁷ La fi del Parlament es va produir l’1 d’octubre de 1938 quan el general Franco decretà la suspensió del règim autònom en derogar l’Estatut de Núria

Catalunya d'un nou règim jurídic a favor de més autonomia local amb voluntat de millorar la gestió assistencial i modernitzar els serveis i funcions dels ens locals. Amb molta probabilitat va ser la seva destacada participació en la tramitació parlamentària d'aquesta Llei Municipal, juntament amb el seu tarannà federalista, que va convèncer Francesc Macià a designar-lo Conseller del govern de la Generalitat en el marc de la crisi generada en el govern arran dels afers de l'estatut de Núria.

La seva primera etapa de govern anirà des de el 4 d'octubre de 1933 fins al 3 de gener de 1934. *“Don Pedro Mestres Albet es diputado al Parlamento de Cataluña por la circunscripción de Barcelona (provincia.), donde tiene gran ascendiente entre los militantes del partido de Esquerra, especialmente en la comarcal del Panadés. En el Parlamento catalán ha presidido varias comisiones y ha intervenido, llevando la voz de la mayoría, en algunos debates importantes.”*⁵⁸

Pere Mestres seria nomenat conseller de governació en substitució de Joan Selves i Carner que havia estat nomenat Diputat a les Corts republicanes el 4 d'octubre de 1933. El seu bon fer i l'experiència adquirida durant la redacció de “Llei Municipal de Catalunya” sota el lideratge de Joan Selves seria clau per encomanar a Pere Mestres el lideratge del Departament de Governació el qual estava duent a tasca de reestructurar el sistema municipal i dictaminar les competències que havien d'exercir els municipis.

El primer repte que va haver de gestionar, va ser el conflicte de l'endarreriment de les eleccions municipals previstes. La competència de les eleccions locals segons l'Estatut de Núria era de la Generalitat i segons la Llei municipal s'havien de celebrar la primera quinzena de novembre de 1933. El 1933 però, veuria com el desgast i diferència d'opinions trencava la coalició d'esquerres i provocava la reorganització de la dreta. El cap del govern, Manuel Azaña, va dimitir i el president de la República, Alcalá Zamora, va dissoldre Les Corts i va convocar eleccions al novembre. En aquest context, Francesc Macià i el seu govern no troba oportú fer coincidir les eleccions municipals amb les generals a Corts i per tant es planteja un aplaçament. Aquest aplaçament provocarà un enfrontament parlamentari entre la Lliga, que volia que les eleccions coincidissin i ERC que les volia aplaçar. En aquest context Pere Mestres prepararà la Llei d'Ajornament de les eleccions Municipals i aconseguí que fos aprovada pel Parlament de Catalunya. Finalment, el 14 de gener de 1934 es celebren aquestes eleccions locals a Catalunya,

---

⁵⁸ *La Vanguardia* 5 d'octubre de 1933

serien les úniques que es realitzarien durant la república. Altres propostes i lleis passades per Pere Mestres i Albet durant el seu mandat varen ser: Normes per tal que els Ajuntaments puguin confeccionar un nou pressupost facultant els Ajuntaments dels municipis de més de 10.000 habitants per a establir determinats arbitris sobre solars, la creació d'uns Jurats d'Exaccions Locals i l'estructuració de la Comissaria General d'Ordre Públic de Catalunya entre d'altres.

A tota aquesta situació d'inestabilitat es sumaria el caos intern dintre ERC per triar el successor de Francesc Macià que havia mort el 25 de desembre de 1933. Una de les conseqüències dels moviments i lluites internes per redefinir les quotes d'influència va comportar la sortida de Pere Mestres del govern que tornà a ocupar el seu seient al Parlament. Lluís Companys tornava a nomenar Joan Selves al capdavant de Governació, tal com havia estat abans. Aquesta primera experiència de govern va tenir una durada de 91 dies i finalitza sobtadament degut a la mort de Francesc Macià. Sense aquest fet, possiblement en Pere hagués passat més dies al capdavant de governació. Un cop fora del govern, en Pere es torna a centrar a prendre part de forma activa en l'activitat parlamentària i és elegit per a presidir la Comissió Parlamentària sobre el Projecte de Llei per a la creació d'un Institut contra l'atur forçós. En data 4 de maig de 1933 fa el discurs de presentació de la Llei, on defensa la necessitat d'actuar des dels poders públics per fer front a l'atur forçós. En el discurs destaca el seu posicionament fortament social i de defensa de la classe treballadora. Posa com exemple de bones pràctiques els plans quinquennals de la Unió Soviètica com a política d'èxit, ja que diu que és una proposta que permet anticipar el problema i preveure la solució. A més, aquesta Llei planteja la necessitat de crear un Institut de col·locació i la planificació per garantir una immigració ordenada i que respongui a les necessitats de mà d'obra. Ambdós plantejaments són d'allò més actuals i en certa forma bastant aplicables a certs problemes encara vigents.

La segona etapa de govern (18 de setembre de 1934/ 13 d'octubre de 1934) s'inicià el setembre de 1934 i en plena crisi de la Llei de conreus. Lluís Companys realitza el seu segon reajustament governamental. En aquest canvi de govern, Companys modifica el Departament de governació i sanitat per deixar-lo tan sols en el de governació, que està a les mans de Josep Dencàs. Es crea el nou departament d'Obres Públiques i Assistència Social i Sanitària i es nomena a Pere Mestres com a nou conseller del govern. Aquest retorn sobtat d'en Pere va ser de tan sols 25 dies ja que poc després de la seva incorporació succeeixen els fets d'octubre i ell, que portava pocs dies en la junta de la Generalitat és jutjat i condemnat a 30 anys de presó. Altre vegada en la seva vida,

tot just entrar a formar part del govern succeeix algun esdeveniment que en limita la seva capacitat d'actuació privant que pugui exercir les funcions del seu càrrec.

Durant aquest període d'empresonament cal destacar la constant correspondència que mantingué Pere Mestres amb la seva dona i filla. En total es conserven 24 cartes i representen la majoria de correspondència que té al seu fons l'Arxiu del Pavelló de la República-UB .

La restitució del govern legítim de la Generalitat sota Lluís Companys va ser viscut amb una gran festa a Vilanova. Un cop fet el seu deute públic acompanyant Companys com a conseller de la Generalitat a Barcelona, Pere Mestres es dirigí un altre cop cap a Vilanova i la Geltrú per veure la seva dona i filla, que portava sense veure durant gairebé un any i mig. Va arribar a la vila a les 20:25 de la tarda i com aquell mateix matí, la seva arribada va ser rebuda per un gran nombre de vilanovins. *“Una vegada es trobà el senyor Mestres a la Casa Consistorial que havia estat endomassada i davant la qual s’hi congregaren ben prompte alguns milers de persones-, des d’un balcó li donà la benvinguda l’alcalde Don Antoni Escofet, qui amb frases colpidores digué que es sentia orgullós de veure com el poble vilanoví refermava el seu sentiment republicà i d’amor a Catalunya. A continuació feu ús de la paraula el senyor Mestres, que es trobava visiblement emocionat, expressant la seva satisfacció en veure l’acollida que li dispensava el poble de Vilanova, dient també que aquells aplaudiments que rebia els destinava als soldats desconeguts, als éssers anònims que caigueren en la lluita d’octubre del 34; manifestant, finalment, que no cerquin en ell, els vilanovins, la venjança sinó el compliment de la més estricta justícia⁵⁹”.*

La seva tercera i última etapa de govern (1 de maig de 1936/ 28 de setembre de 1936) s'enceta després de les eleccions al Congrés dels diputats de la República espanyola i la victòria del Front Popular d'Esquerres que guanya les dretes i assumeix el control del país. S'ha de dir però, que abans d'aquests esdeveniments i els resultats favorables a les esquerres. Concretament quan es varen convocar el 16 de febrer de 1936 cal destacar que en Pere Mestres com tota la resta de membres del govern de la Generalitat seguia empresonat, en el seu cas al Penal de Cartagena. El fet d'estar presoner no el va impedir de presentar-se a les eleccions i obtingué, gràcies a la

---

⁵⁹ Extret dels relats de l'historiador local Albert Virella i Bloda en el llibre *“La revolució d'octubre a Vilanova. Visions d'un espectador”* (2001) que va ser testimoni d'aquest successos.

seva creixent popularitat, un escó al Congrés dels Diputats Espanyol. La victòria del Front Popular portarà l'alliberament de tots els presos polítics i el retorn del govern Companys a la Generalitat.

Així, torna a ocupar el càrrec de Conseller d'Obres Públiques i Assistència Social i Sanitària. Pel que fa a l'organització interna del seus departaments, en Pere Mestres mantindrà com a Directors Generals a Josep Irla (Assistència Social) i a Josep Mestre (Sanitat). Aquesta última etapa va estar caracteritzada per la Llei de Sanejament de poblacions. Aquesta llei era el resultat del treball d'una Comissió Mixta de representants de la Generalitat i l'ajuntament de Barcelona, creada per Decret el 30 de març de 1936, que tenia com a objectiu principal resoldre els problemes urbanístics, sanitaris i socials de les zones densament poblades. En altres paraules, la Llei pretenia reformar o enderrocar les cases en mal estat i sense condicions higièniques per a substituir-les o realitzar obres d'higienització i sanejament. Aquesta última etapa en Pere Mestres duraria 150 dies, sent la causa de la seva renúncia, aquest cop definitiu, l'inici de la Guerra Civil.

A causa dels canvis dràstics provocats per l'esclat de la violència entre anarquistes, feixistes, comunistes i republicans i també les seves desavinences amb Companys en l'estratègia a seguir davant el Cop d'Estat, farien que ell renunciés al seu càrrec el 28 de setembre de 1936. En total havia estat 266 dies plens d'intens treball intermitent servint a Catalunya i Espanya. Si s'ha de resumir la seva acció de govern, destacaria la seva voluntat per millorar la vida de les persones, sent aquesta la característica principal que inspira la seva tasca de responsabilitat dins el govern i que després el fa renunciar quan considera que no ho pot complir.

4. L'EXILI

4.1 La seva nova vida a Sud Amèrica

El 2 d'Octubre de 1936, abandonava el país en un vol direcció a Toulouse. Segons explica ell mateix en l'entrevista realitzada per la seva filla. *“Vaig parlar amb Companys i ell em va donar un salvaconducte per a França. L'avió era del Govern Francès”*. Segons l'entrevista feta amb Felip Pla⁶⁰, en Pere Mestres i família va marxar també amb la filla⁶¹ i dona de Josep Tarradellas tot i que el propi Tarradellas es quedava com a conseller. Un cop va arribar a Paris, va obtenir l'acceptació dels Estats Units per entrar al país amb un visat de “transit” el dia 12 de novembre del 1936.

Segons el registre del vaixell S.S.Manhattan⁶², la família Mestres va viatjar juntament amb la del exconseller Lluís Prunés i Sató. Varen sortir de França des del port de Le Havre el 16 de Desembre de 1936. Van arribar als Estats Units el dia 24 de desembre de 1936. Allà s'hi van quedar només un mes, ja que Lluís Prunés havia trobat oportunitats de feina a Mèxic i varen marxar les dos famílies cap allà. Arribarien a Mèxic el 13 de Febrer de 1937 a la ciutat portuària de Veracruz on s'instal·larien momentàniament. Mantindrien contacte amb el consolat republicà, per intentar trobar feina. Gràcies al *“Portal de Archivos Españoles del Ministerio de Fomento y Deporte”* vaig trobar en el *“Registro Nacional de “Movimientos Migratorios Iberoamericanos”* el permís de residència fet pel *“Servicio de Migración”* mexicà de Dolors Planes. Tristament el de Pere Mestres m'ha estat impossible d'aconseguir, tot i que en el darrera del permís de Dolors Planes esmenta que va acompanyada de *“Pedro Mestres i Albet”*.

Va ser en aquest consolat precisament que en Pere Mestres coneixeria Antonio Bayarte, un emprenedor que buscava enginyers per ajudar en la seva fàbrica. Així va ser com va començar la seva nova etapa laboral a Mèxic. Al principi dirigia l'operació de la fàbrica que portava el cultiu del rami⁶³. Aquesta etapa però va durar poc ja que al veure que aquest mercat no tenia ni oferia gaires possibilitats va demanar ser transferit a la producció del “bagazo de caña” etapa on

---

⁶⁰ Mercant artístic i amic personal vilanoví de la Teresa Mestres durant les seves dues exposicions realitzades el 1975 i 1978. També cal ressaltar que va ser impulsor de la construcció al monument Macià de Vilanova i la Geltrú.

⁶¹ La filla de Tarradellas era la Maria de Montserrat que patia de síndrome de Down.

⁶² Informació extreta de la The Statue of Liberty Ellis Island Foundation, Inc. Com a curiositat esmentar que aquest mateix vaixell va transportar als atletes olímpics americans que varen participar en els jocs olímpics de Berlin celebrats entre l'1 i el 16 d'agost de 1936, entre ells Jesse Owens.

⁶³ El rami és una espècie vegetal de plantes amb flors de la família de l'ortiga que es cultiva per aprofitar-ne la fibra.

aprendria molt sobre el seu tractament i aplicacions, en la què es convertiria en la seva principal ocupació.

La seva estada Mèxic duraria tan sols 1 any i mig, ja que el 1938 i per casualitat, en Pere Mestres va conèixer un mexicà que li parlà de les oportunitats que s'estaven obrint a l'Argentina. En aquells moments, a Mèxic s'estaven vivint temps difícils sota el govern de Lázaro Cárdenas, ja que aquest, en el seu esforç de fer créixer el país havia decidit nacionalitzar els pous de petroli mexicans. En aquells moments Pere Mestres i Antonio Bayarte estaven vivint uns moments tensos en la seva relació professional, fet que segur va motivar a la família marxar cap a l'Argentina. Així doncs, en Pere i la seva família van començar la seva nova etapa vital arribant a Argentina el 30 de Novembre del 1938. Inicialment en Pere va començar treballant en una fàbrica situada al poble de San Antonio de Areco⁶⁴ on s'hi va estar durant tres anys fins el 1941 i on va conèixer al rellevant empresari Italo-argentí Don Francisco Conti.

El senyor Francisco Conti provenia inicialment d'Itàlia, país on pertanyia a una família de classe alta. Després de la mort del seu pare, i a causa d'una sèrie de circumstàncies no favorables, la seva família va perdre la seva fortuna heretada, per la qual cosa va decidir emigrar a les amèriques el 1912. El anys següents es va dedicar a acumular un capital substancial, fins que el 1930, Conti va aconseguir formar una nova empresa, la "Northern Santa Fe Industrial Company" que realitzava el procés del "tanning". Aquesta fàbrica va funcionar fins a 1938, quan les instal·lacions van ser adquirides per "La Forestal Argentina". Aquesta compra va motivar a Antonio Conti a canviar la producció de la seva Companyia Industrial i dedicar-se exclusivament a la indústria del sucre. Els primers intents de la nova fàbrica van fracassar, fins que l'empresa va aconseguir l'adquisició de la primera maquinària. En aquest moment es va iniciar la construcció de "Ingenio Arno" amb l'ajuda d'inversors locals que confiaven en la capacitat organitzadora i administrativa de Conti.

L'empresa va ser un èxit, arribant, en alguns anys, a una major producció que les obtingudes per qualsevol altra empresa argentina. Aquesta consolidació de les finances i els negocis de l'empresa va permetre que el 1941, quan Conti va conèixer en Pere Mestres i aquest li va parlar de la capacitat de fer paper del sucre, creies en el projecte i el contractés per crear i dirigir la

---

⁶⁴ San Antonio de Areco és un municipi de la província de Buenos Aires situada dins l'Argentina. És popularment coneguda com la "Cuna de la Tradición" degut al seu gran llegat històric dintre el país.

construcció de la nova fàbrica de paper de canya de sucre “Papereria Ebro”.⁶⁵ Pere Mestres patenta aquest nou sistema de producció de paper, que queda registrada a Argentina. Paral·lelament en Pere també fa una petició de registre de patent pel Brasil i Cuba. Aquesta nova fàbrica dirigida per Mestres es va posar en producció el novembre de 1943, aconseguint que, efectivament, la seva maquinària pogués produir i crear paper. La matèria primera utilitzada va ser la bagassa de canya de sucre a partir de la molta de l'enginy. Aquesta fàbrica es va convertir en l'única d'aquestes característiques a l'Argentina i una de les poques del món en produir paper a partir d'aquesta matèria primera.

Durant aquest període s'instal·la a Buenos Aires, localitat on va entrar en contacte i es va afiliar a la Unitat Vilanovina⁶⁶ a l'exili. La Unitat Vilanovina era una organització que tenia com a objectiu donar suport i ajut als Vilanovins que estaven a l'exili.

El 1949 va rebre l'oferta de marxar cap al Perú per obrir una nova fàbrica. Aquesta venia a resultes d'un encàrrec de la família Aspillaga⁶⁷ per obrir una fàbrica de paper a la localitat de Cayalti, localitat que ja tenia una història en la producció de canya de sucre. Pere Mestres i la seva família s'instal·laren a Lima. En Pere treballava a les oficines de la Companyia Celulósica y Papelera del Norte S.A. La importància que té aquesta fàbrica s'expressa en l'edició del 22 de Maig de 1952 del diari local “La Premsa” en els següents termes: *“Papel de magnífica calidad, de gran aceptación en el mercado es el que se está produciendo en la moderna fábrica que ha sido instalada en Chiclayo, en la Hacienda Cayaltí. Esta nueva planta representa el esfuerzo del capital privado en su colaboración para que Perú alcance el más alto nivel de su progreso Industrial. Muy halagador es el éxito logrado en la fabricación de papel por la Compañía Celulósica y Papelera del Norte, si se tiene en cuenta que por primera vez en el mundo se obtiene un artículo de primera calidad utilizando en su elaboración el ciento por ciento bagazo de caña de azúcar*⁶⁸.

⁶⁵ El nom de “Ebro” deuria ser proposat per Pere Mestres en conjunció a Ingenio Arno, que porta per nom el riu Italià que passa per Florència, origen de la família Conti.

⁶⁶ Tal i com consta en el llibre “Els joves i la Segona República i la Guerra Civil al Penedès” concretament en l'article i capítol de “Unitat Vilanovina a l'exili” escrit per Guisla Virella.

⁶⁷ La família Aspillaga era una de les més importants del Perú en aquell moment. Tenien gran terrenys i control de diverses poblacions. El senyor Ántero Aspillaga Barrera és sens cap mena de dubte el més famós de la nissaga, arribant a ser President del Senat del país.

⁶⁸ Diari “La Premsa de Lima” de Perú- 22 de Maig de 1952

Els anys 50 són un època de gran demanda de paper a tot el món i per tant d'un gran creixement d'aquesta indústria. La fàbrica de Pere Mestres és l'única del Perú que fa paper de la canya de sucre. La gran importància d'aquesta fàbrica es manifesta també a través de l'estudi de la FAO *"Comisión económica para América Latina organización para la agricultura y la alimentación dirección de operaciones de asistencia técnica"* realitzat l'any 1957 i publicat el 1959, citen en els seus agraïments la tasca i ajuda donada per Pere Mestres en la seva realització. En conseqüència podem valorar l'important rol que tenia en Pere Mestres en la indústria del paper en el Perú.

Possiblement degut al seu prestigi com enginyer en la indústria paperera, el 29 de Setembre de 1959, en Pere Mestres arribà a Cuba a finals de la revolució cubana i en els primers mesos del govern de Fidel Castro, contractat per la paperera Damují. S'instal·la a l'Habana al barri de Vedado. Dins la companyia té el càrrec de director tècnic. A l'arribada de Pere Mestres, aquesta paperera encara no està en funcionament, tot i que s'havia començat a construir-se el 1957. Recordem a més que en Pere tenia la patent a Cuba per fabricar paper utilitzant la canya de sucre. El 1959 es crea l'I.N.R.A⁶⁹ dirigit pel Che Guevara. El 6 d'Agost de 1960, el govern cubà aprova la llei 851 on nacionalitzà les 26 empreses americanes que controlaven, sota el règim de Batista, la indústria sucrera del país. En aquest mateix moment es produeix la contractació del propi Pere Mestres per I.N.R.A on treballa sota les ordres d'en Che Guevara.

La nova política del règim castrista vol promoure la industrialització ràpida del país. Una de les companyies que creen per aconseguir aquest propòsit és el "Consolidado Papelero". Pere Mestres s'encarregaria de la posada en marxa de la paperera Damuji (que canviarà el nom per el de Papelera Sergio González) i que s'acaba inaugurant el 1961 pel propi Che Guevara. És temps d'un gran reconeixement professional. Tot i la revolució cubana, en Pere Mestres gaudeix d'un gran prestigi i tan sols deixa Cuba per un desafortunat incident que succeí amb la seva dona, quan aquesta va ser disparada i ferida lleument, per equivocació, per uns revolucionaris. Un cop posada en marxa la paperera, retorna al Perú aprofitant que gaudeix de la possibilitat de sortir del país en qualsevol moment. Al seu retorn al Perú, en Pere Mestres torna a incorporar-se a la Companyia Celulósica del Norte on seguirà realitzant el treball de gerent. La família resideix

---

⁶⁹ L'Institut Nacional de Reforma Agrària (INRA) de Cuba va ser creat per la Revolució Cubana el 1959 per implementar polítiques econòmiques i socials relacionades amb la reforma del sòl, la principal promesa de la revolució. El 1976 va ser substituït pel Ministeri d'Agricultura (MINAG), continuador institucional de l'INRA.

durant aquesta etapa a Miraflores⁷⁰. Residirà a Lima durant els següents 10 anys, fins que el 1971, ell i la seva dona decideixen que volen tornar a veure i viure a Vilanova i la Geltrú.

4.2 Retorn a Vilanova i la Geltrú

Seguint la dita popular catalana de “Roda el món i torna al Born”, Pere Mestres i la seva dona decideixen tornar a Vilanova i la Geltrú, on s'instal·len al mateix pis que havien viscut abans de marxar, situat al carrer Teatre número 3. El viatge de tornada el realitzen amb avió, en un vol de la companyia americana PANAM. Surt de Lima el 28 de Març de 1971 i fent escala a Lisboa, arriba finalment a Barcelona el dia 30 de Març a les 11:30 del matí. En total havien passat 35 anys des de la seva sortida de Vilanova. La Vilanova i la Geltrú que va trobar era molt diferent a la que havia deixat.

En aquell moment l'alcalde de la ciutat era en Miquel Benavent i Seguí, que entre altres coses és l'alcalde que va gestionar la incorporació del recorregut de l'aigua potable dins de la ciutat, l'ús del català en discursos públics de l'alcaldia, la incorporació i normalització de la senyera en institucions públiques que depenen de l'Ajuntament i la pavimentació de la Plaça de la Vila en el seu disseny actual. Les úniques institucions de les que ell havia format part que encara seguien actives eren, per un costat la fàbrica Pirelli que encara seguia sent el nucli econòmic de la ciutat, i de l'altra; l'Escola Tècnica Industrial.

A Vilanova i la Geltrú hi viuran els seus darrers dies. Segons l'entrevista realitzada al senyor Francesc Xavier Puig i Rovira, la parella portava una vida molt discreta, sense participar activament en els moviments culturals i socials del municipi, defugint entrevistes i converses públiques. Explica l'anècdota que es notava que era una parella molt enamorada, i sempre se'ls veia anant agafats de la mà passejant per la Rambla.

El 2 de Maig de l'any 1975 moria Dolors Planas. Sent enterrada el dia següent al cementiri de Vilanova i la Geltrú. Aquest fet farà que torni a Vilanova la seva filla Teresa Mestres, on coneixerà

---

⁷⁰ El districte de Miraflores és un dels quaranta-tres districtes que constitueixen la província de Lima. Gràcies als seus bells parcs i vistes al mar, és el barri amb més atracció turística. Miraflores ocupa el sisè lloc en l'índex de desenvolupament humà dels districtes del Perú. Està habitada principalment per famílies socioeconòmiques elevades.

al galerista local Felip Pla, que l'animarà a realitzar la seva primera exposició a Vilanova i la Geltrú. De la seva exposició El diari de Vilanova⁷¹ destacarà el següent:

“Tras un largo peregrinaje por tierras americanas, lleno de acontecimientos y vivencias, Teresa Mestres ha regresado en circunstancias particularmente emotivas a su Vilanova natal. Teresa Mestres nos habla de las cosas más sublimes mediante el lenguaje sencillo y espontáneo de sus acuarelas, llenas de energía, ternura y sentimiento.”

Lamentablement, segons el propi Felip Pla, en Pere Mestres ja estava molt malalt, i no pogué assistir a l'esmentada exposició. Va morir el 17 de Desembre a l'edat de 74 anys a l'hospital de Sant Antoni Abat. En Felip Pla, que va assistir al funeral en qualitat d'amic personal de la Teresa Mestres, recorda que va ser un funeral molt íntim i que va tenir la curiositat que el difunt va ser enterrat amb la senyera en reconeixement al breu però intens servei que va prestar al país. Prova d'aquesta intimitat és que el Diari de Vilanova no publicà cap article, ni esquela sobre ell.

Un cert reconeixement públic tindrà lloc tres anys després de la seva mort quan Teresa Mestres, que decideix quedar-se a viure a Vilanova durant un temps després de la mort del seu pare, organitza una exposició el Febrer de 1978, amb l'ajut de Felip Pla. Aquesta exposició, que compta amb la visita, a títol personal, del president Josep Tarradellas, com a reconeixement de la seva amistat amb Pere Mestres. El diari de Vilanova diria el següent d'aquell esdeveniment:

“La filla del nostre Pere Mestres (més aviat discutit i bescantat entre nosaltres, que no pas valorat) ha lograt que vinguessis en visita particular, que de cara als meus amics vilanovins, per allò de les xafarderies locals, se n'estranya i en treu conclusions negatives, jo els hi dic sincerament que és la cosa més natural del món que el vell conseller de la Generalitat vella de Catalunya, que amb Pere Mestres havia compartit hores d'eufòria i de treball, de neguits i de dolor i que després l'exili purificador de tantes coses els degué unir encara més en l'amistat familiar, vingui a saludar la filla del vell company de tantes trifulgues. Ara bé; ni a mi, ni a tu, ni a aquell, ni a aquell altre li demanaven en aquest afer. No us estranyeu que no hi fóssim. Perquè quan l'Honorable President és senzillament el Sr. Josep Tarradellas i esposa, no tenim dret a ficar-nos en les seves intimitats i a amargar-los les poques estones que tenen pels seus esbargiments familiars o amistosos.”

---

⁷¹ Diari de Vilanova del 29/11/1975

De l'èxit de l'exposició també en parla en Felip Pla, que m'ha explicat com es van vendre els 200 quadres que hi havia exposats i l'impacte a la ciutat que va tenir la visita de Tarradellas. Teresa Mestres encara residiria a Vilanova i la Geltrú alguns anys més. Tot i la insistència d'en Felip Pla i altres amics vilanovins, la Teresa Mestres decideix tornar al seu estimat Perú on residí fins a la seva mort el 2011. Tot i així, sempre mantindrà contacte amb Vilanova, fins al punt que va fer una donació per a la construcció al monument a Macià⁷² realitzat el 1983. Aquest monument, té com a curiositat que va ser aixecat completament gràcies a les donacions dels vilanovins i vilanovines que volien veure la seva estimada Rambla homenatjant a "l'avi" de Catalunya.

4.3 Relació amb Tarradellas durant els anys de l'exili

En Pere Mestres no es pot qualificar com un polític actiu o un opositor actiu al règim franquista durant els seus anys a l'exili. Tanmateix, si que va mantenir contacte amb polítics i personalitats del govern republicà i estava al corrent de les diferents gestions i iniciatives portades a terme per el govern a l'exili gràcies a la seva amistat amb en Josep Tarradellas. El futur president de la Generalitat i ell havien coincidit en diversos governs i legislatures, a més de compartir valors comuns. Mostres de la seva franca amistat han estat sempre presents al llarg de les seves vides, i més encara a partir de la marxa cap a l'exili de manera conjunta de la família Mestres i de la dona i filla de Josep Tarradellas cap a França el 1936.

Precisament, l'amistat continuada entre els dos polítics es fa patent amb les 32 cartes de correspondència mútua que es conserven escrites entre el 12/04/1950 i 17/12/1972 i que estan conservades a l'arxiu Josep Tarradellas de Poblet. En aquestes cartes queda constància de diverses visites que Tarradellas fa a Pere Mestres a l'exili. Moltes de les cartes són merament de caràcter personal, com postals d'any nou i desitjos de sort i bona esperança per les famílies respectives, però també hi ha cartes de caràcter més polític i rellevant. En ocasions, Josep Tarradellas informa o demana l'opinió d'en Pere sobre accions polítiques que la Generalitat a l'exili organitzava en el seu esforç per mantenir l'organització viva. En Pere Mestres, tot i residir lluny del centres polítics principals dels exiliats catalans com eren Mèxic i França, mostra en les seves respostes tenir un coneixement acurat sobre les accions empreses en els intents per fer oposició a la dictadura. La lectura de les cartes mostra la dificultat pel manteniment del govern de la Generalitat a l'exili i la voluntat de preservar les institucions de cara a un retorn, més encara

⁷² "L'obelisc que recorda Francesc Macià: Vilanova i la Geltrú (1976-1983) : un monument i un poble" de Trinitat Gilbert Martínez.

quan el règim franquista es veu reconegut en les esferes internacionals a partir de la dècada de 1950. Mostra d'aquesta evolució són les cartes de l'any 1961⁷³, la del 1969⁷⁴ i per últim la del 1971⁷⁵.

La correspondència Tarradellas-Mestres ha posat a la llum un aspecte de la vida familiar de la família Mestres que era completament desconeguda fins ara; l'existència d'un segon fill, en Ferran, qui possiblement fou nascut a l'exili i que després desapareix de forma sobtada. No he pogut trobar cap document que provi el seu naixement o mort, ni a l'Argentina ni al Perú i, per tant, queda la porta oberta a aconseguir més informació al respecte. Davant el caràcter tan familiar que mostra en Pere Mestres al llarg de la seva vida, apareixen molts interrogants en relació de l'existència d'en Ferran. Varen marxar l'any 1936 sabent que esperaven un nou infant? Va condicionar aquest fet la seva decisió, o és un fill que va ser concebut ja a l'exili? És la possible desaparició del seu fill el què condiciona també la seva tornada l'any 1971? Són preguntes que a data d'avui no tenen resposta. És un fet que m'ha deixat ple de preguntes sense resposta i bastant sorprès. En totes les entrevistes que he fet amb gent que ha conegut la Teresa Mestres, a més de correspondència posterior del 1963 no hi ha hagut cap esment o referència a la seva existència, però ni tan sols cap carta o explicació oral de les raons d'aquesta sobtada desaparició.

De certa manera, l'estudi d'aquestes cartes m'ha permès observar de primera mà l'estreta relació i efecte que es tenien Tarradellas i Mestres l'un per l'altre. A més de descobrir que tot i l'exili, mai va oblidar Catalunya, ni mai va deixar d'estar interessat i relacionat amb els esdeveniments polítics que la Generalitat a l'exili estava duent a terme.

---

⁷³ Cartes escrites el 28 d'Agost, 18 de Setembre, 17 d'Octubre i el 27 de Novembre. Totes parlen del important canvi en la societat catalana a causa de la dictadura, a més de veure com degut a la guerra freda la caiguda del règim per pressions exteriors és molt improbable. A més Pere Mestres explica com la seva etapa a la política ja està acabada i com ara és el torn de la nova generació per continuar la lluita.

⁷⁴ Format per una carta de important rellevància, escrita el 6 de Novembre, on Tarradellas informa en Pere de diverses gestions que està fent amb contactes a dintre Espanya sobre una possible formació d'unitat catalana en vers a la caiguda del règim franquista que ja s'estava veient.

⁷⁵ Carta escrita el 19 de Febrer on Tarradellas explica a Pere Mestres com ja està establint correspondència amb els polítics exiliats i forces opositores al règim com ara en el País Basc començant a preparar bases sòlides pel seu retorn un cop mort Franco.

5. CONCLUSIÓ

Quan vaig començar aquest treball de recerca, en Pere Mestres i Albet era, per mi, un polític desconegut. La meva pregunta inicial de recerca era ben simple: Qui havia estat Pere Mestres i Albet? Per què hi havia tantes poques referències bibliogràfiques sobre ell, quan havia estat conseller de la Generalitat en diverses ocasions?

Inicialment la meva intenció era fer una anàlisi de la seva tasca política, de la seva obra de govern. A mesura que he anat aprofundint en la seva vida, he anat descobrint una vida familiar i social molt rica, m'ha permès acostar-me al personatge i saber cada vegada més d'ell fins al punt que ja tinc pensat arribar-me a Perú (quan la COVID-19 i les meves finances ho permetin a buscar el llibre escrit per la seva filla que va ser quasi possible d'adquirir, però que les dificultats imposades per la pandèmia en el tràfic aeri van fer al final impossible).

En l'aspecte polític he arribat a la conclusió que Pere Mestres va ser un home honrat. Honra entesa com la condició de qui mostra respecte a la rectitud en l'obrar, al deure, la qual el fa digne de l'estima de la gent. Honra entesa també com motiu d'orgull, de glòria. Aquesta qualitat l'he reconegut al llarg de la seva vida i l'ha motivat en mi mateix. Pere Mestres va entrar a la política de ben jove i va ser orgull i glòria dels seus pares veure com ell era la primera generació familiar a tenir un nivell d'educació superior. Va arribar a ser pèrit industrial, professor a l'escola industrial de Vilanova i a gaudir d'una autoestima i seguretat personal suficient per participar en els cercles intel·lectuals vilanovins més innovadors ja des de la primera joventut.

A l'analitzar la seva biografia, la seva participació en els congressos i trobades prèvies a la Conferència fundacional d'ERC, he descobert la importància que van tenir els moviments locals a l'hora d'engrandir i formar un partit d'escala nacional com és ERC. L'experiència de Pere Mestres com militant del Centre Democràtic Federalista de Vilanova i la Geltrú i que passa a ser el representant d'ERC a nivell comarcal i després a ser diputat i conseller mostra la força i la importància que varen tenir els partits polítics d'escala local com a escola de polítics que després van liderar el país i més encara en situacions de màxima complexitat.

Al llarg dels seus escrits, des del setmanari "Democràcia" o des del "Butlletí de l'Associació d'alumnes obrers" fins als seus discursos en el Parlament de Catalunya, expressa un ideari centrat en la voluntat de servir i millorar la societat del seu moment des dels postulats de l'esquerra social, republicana i federalista.

És d'esquerra, ja que promou un model social de redistribució de la riquesa i igualtat en el nivell de vida de tots. Aquest fet el podem veure en el discurs que fa per defensar la "Llei per a la creació d'un Institut contra l'atur forçós", on defensà la protecció dels treballadors en moments on es queden sense feina. el dret a la jubilació, al repartiment de la feina per torns quan aquesta escassegi, el dret de les dones al treball i també la necessitat de regular el tema de la immigració.

El caràcter federalista serà un tret constant al llarg de la seva carrera. La voluntat de generar una Espanya nova agermanada amb la resta de pobles ibèrics. *" Per dignitat, per convicció, pels nostres cars ideals, per Catalunya, per la futura federació de pobles ibèrics, en instants d'un profund redreçament civil que no té precedents a la història de la nostra península, els catalans, que gallegem mantes vegades de poble d'una maduresa política avançada, no podem ésser una excepció.*⁷⁶" era expressada ja en les tribunes vilanovines abans de ser escollit diputat l'any 1932. Ens trobem davant un personatge fortament influït per les potents corrents federalistes omnipresents en la Vilanova i la Geltrú del moment. Com molts polítics i pensadors del moment vol que la república adopti un model federal en la seva organització nacional i reconegui la pluralitat nacional dels habitants que formen Espanya. En Pere, sent Catalunya com el seu país, però la veu formant part d'una potent federació ibèrica que inclou tots els pobles que l'habiten.

La seva participació en l'acció de govern de la Generalitat, va ser intermitent i plena de mala sort. Cada cop que entrava al govern algun esdeveniment l'obligava a sortir-ne. Primer entrà en el govern Macià, però dos mesos més tard Macià moria i és apartat del govern de Companys. Quan Companys li dona la confiança per entrar com a conseller, tenen lloc els fets d'Octubre i es veu, com tots els altres membres del govern, empresonat i inhabilitat de la seva funció. Després de l'amnistia del 1936 i del retorn al departament d'Obres Públiques i Sanitat, esclata la Guerra Civil i decideix posar fi a la seva activitat política i marxar a l'exili davant la importància que els moviments anarco-sindicalistes prenen dins el govern Companys. Tot i així, podem afirmar que la seva participació, tot i ser curta, va ser intensa i reconeguda.

En el govern Macià, en Pere va créixer i va aprendre el funcionament d'estar directament involucrat en la difícil tasca de governar i dirigir les institucions a favor de la gent. La feina a favor del desenvolupament de la Llei municipal de Catalunya (1933) , donar suport pel moviment de

---

⁷⁶Democràcia (1907-1930), 21/5/1930, pàg 1

tendència més federalista dintre ERC i les estratègies per maniobrar entre els entramats polítics, tot ho va aprendre en aquesta etapa.

El govern de Lluís Companys, és prova de l'esperit treballador i constant d'en Pere Mestres, que d'estar inicialment fora del govern, va aconseguir tornar a entrar dins, aquest cop com a Conseller d'Obres Públiques i Sanitat. En aquest període però el portà a presó a partir de la declaració imprecisa d'independència de Catalunya dins la proposta de la creació d'un model federal ibèric. Personalment crec que va anar a presó per ser coherent amb la política feta des del govern, tot i que tinc la creença que Pere Mestres no devia estar gaire còmode amb el caràcter impulsiu i abraonat que sovint podia mostrar el president Companys i que arrossegava la resta de govern. Fou empresonat al Vaixell Ciudad de Cádiz, posteriorment a la presó Model de Madrid i finalment al penal de Cartagena.

Finalment, a l'última etapa de la seva permanència en el govern de Companys, es veu la fidelitat d'en Pere per els seus ideals federalistes i el desig intern de viure en una societat ètica i pacífica. Desitjos interns que el portem a dimitir com a conseller d'Obres Públiques després de l'esclat de la guerra civil i emigrar cap a Amèrica en busca de pau i seguretat per a ell i la seva família.

Pel que fa a la seva vida a l'exili, he pogut comprovar com estava dedicada principalment a desenvolupar la seva vida professional i familiar. En aquesta etapa podem veure el Pere menys polític, el Pere que tornà a exercir la seva professió com a pèrit industrial per guanyar-se la vida en el continent sud-americà. Professionalment es va dedicar a desenvolupar i modernitzar la fabricació de paper utilitzant la canya de sucre, arribant a ser tot un expert i referent de la matèria en el continent sud-americà. No són poques les referències i escrits que he aconseguit trobar alabant el treball d'en Pere i donant el vist i plau a la seva feina. Prova de la seva capacitat i competències industrials són la quantitat de fàbriques de paper que va ser creades i obertes personalment per ell en una pluralitat de països com ara Argentina, Perú o Cuba entre d'altres.

A nivell familiar m'he trobat amb una important història d'amor entre en Pere i la Dolors, la seva dona, fet que es demostra amb la gran quantitat de cartes conservades entre ells dos quan Pere Mestres és a la presó, com en el fet de la dimissió d'en Pere del govern després de rebre amenaces per part dels anarquistes cap a la seva família o la sortida de Cuba pels neguits de la

seva dona. També és rellevant el fet que sempre viatgen junts tot i els diversos països que en Pere visita s'està en el compliment de la seva tasca com a enginyer.

Seguir aquesta història d'amor considero que ha estat de les coses més intrigants d'aquest treball. Aquest seguiment m'ha permès descobrir l'existència d'un fill a l'estranger fins ara desconegut, en Ferran, la vida del qual és un misteri i em dona la possibilitat d'intentar descobrir-la en el futur. També he descobert que el matrimoni va tenir una filla nascuda a Vilanova, la Teresa, que va tenir una reconeguda carrera artística al Perú i a la resta Sud-Amèrica i que va mantenir relació amb les activitats culturals i socials de la Vilanova i la Geltrú durant la transició. Queda pendent aprofundir encara més en aquests aspectes tan rellevants de la seva vida. Quan aconseguixi el llibre escrit per la Teresa, segur que em permetrà resoldre molts interrogants.

Finalment, crec que el meu treball, permet omplir i completar una mica més el coneixement que tenim dels homes i dones que varen tenir un paper protagonista en aquell gran intent de renovació del país que va ser la Segona República. Acabo amb el desig que pugui ser d'utilitat per a la recerca d'altres historiadors, que, com jo, vulguin fer un homenatge a altres figures rellevants però desconegudes d'aquell període històric.

Bibliografia

Fonts Primàries

- Boletín del Ateneo de Villanueva y Geltrú (1882-1915) Arxiu Comarcal del Garraf
- Butlletí de l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial de Vilanova i Geltrú (1923-1932) Arxiu Comarcal del Garraf
- Correspondència Pere Mestres Albet. Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià de Poblet
- Diari "Gaceta de Madrid". (Núm. 163.) 12/6/1935
- Diari La Vanguardia 5 d'octubre de 1933
- Diari "La Veu de Catalunya" 04-08- 1909
- Diari "La Prensa de Lima" de Perú- 22 de Maig de 1952
- Diari de Vilanova del 29/11/1975
- Correspondència Pere Mestres Albet- Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià
- Fons-Fàbrica Pirelli, 1902-2003. Arxiu Comarcal del Garraf
- Inventari del fons F-FP. Subsèrie Pere Mestres i Albet. Biblioteca del Pavelló de la República. UB.
- Revista Democràcia (1907-1930) -Centre Democràtic i Federalista Vilanova i la Geltrú. Arxiu Comarcal del Garraf

Fonts Secundàries

- Anguera, Pere (2000): Els precedents del catalanisme. Catalanitat i anticontralisme: 1808-1868, Barcelona, Editorial Empúries.
- Barrera Puigví, Agustí. (2012): "Els Fets Del Sis D'Octubre De 1934." Llibertat.cat. <https://www.llibertat.cat/2012/10/els-fets-del-sis-d-octubre-de-1934-19523>
- Canalis, Xavier (2014): "80 Anys Dels Fets D'Octubre a Vilanova i La Geltrú". EIX diari. www.eixdiari.cat/opinio/doc/50911/80-anys-dels-fets-doctubre-a-vilanova-i-la-geltru.html.
- Carbó, Luis i Maria, Milà Josep (1935): "La Llei Municipal De Catalunya: (1933-1934)." El Secretariat Català.
- Casassas, Jordi, Ghanime Albert (2001): Homenatge a Francesc Pi i Margall. Intel·lectual i polític federal, 1824-1901, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2001.

- Casassas, Jordi (Coord) (2015), La Segona República a Catalunya : la llavor de la llibertat. Ara Llibres, Barcelona.
- Casassas Ymbert, Jordi (2007), La Voluntat i la quimera : el Noucentisme català, entre la Renaixença i el marxisme . Pòrtic, 2017. Barcelona.
- Casassas Ymbert, Jordi (2020), Pervivència de Catalunya : la formació de la societat catalana i de les seves identitats a l'època contemporània. Editorial Afers. Barcelona.
- Comas M (2013): De la mancomunitat a la República. Cossetània Edicions
- Costa i Deu, Joan; Sabaté, Modest (2006), La nit del 6 d'octubre a Barcelona. Cossetània Edicions, p.153.
- Cruells i Pifarré, Manuel (1970), "El 6 d'octubre a Catalunya" Ed. Pòrtic.
- Cullell Vicente, Moreno: (2011), "El Sistema Polític De La Restauració Borbònica." Ciències Socials En Xarxa" (Sapiens.cat). <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/01/21/el-sistema-politic-de-la-restauracio-borbonica/>
- Escolá Carlos, Blanco (2005): "Falacias De La Guerra Civil: Un Homenaje a La Causa Republicana." Planeta.
- Estradé Miquel, Àngel (2009): "Francesc Macià i Llussà" Col.lecció Retrats -Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.
- Fontana Lázaro, Josep (2012): "Els Fets d'Octubre De 1934 a Catalunya: Més Enllà de l'Acció Governamental." UPF- Institut Universitari d'història Jaume Vicens Vives.
- Freixa Olivar, José (1959): "Anales De Villanueva y Geltrú: 1850-1880." Centro De Estudios De La Biblioteca-Museo Balaguer. Vilanova i La Geltrú.
- Garcia Segarra Providència (1993): L'escola Montessori de Vilanova i la Geltrú-l'escola dels nens-. Miscel·lània Penedesenca. Centre d'Estudis Penedesencs
- Garcia Soler, Xavier (1992), "Memòria i Confessió. Barcelona" Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Gilbert, Trinitat (2007): "L'obelisc Que Recorda Francesc Macià: Vilanova i La Geltrú (1976-1983): Un Monument i Un Poble." El Cep i La Nansa. Vilanova i La Geltrú.
- Güell Comas, Montserrat (2013): "De La Mancomunitat a La República: L'activitat Cultural a Vilanova i La Geltrú." Cossetània.
- Maiz, Ramon (2020): Francesc Pi i Margall Les nacionalitats. Escrits i discursos sobre federalisme. Institut d'estudis Autònoms. Departament d'Interior. Generalitat de Catalunya. <https://www.yumpu.com/s/rrCvdJCARQBjbovH>
- Martí, Casimir (1997): "Vilanova i La Geltrú, 1850-1975. Expansió i Crisis de la Indústria i de la Democràcia" El Cep i La Nansa.

- Molas, Isidre (2001): Les arrels teòriques de les esquerres catalanes, Barcelona, Edicions 62.
  - Payne, Stanley (2005): "El Colapso De La República" Los Orígenes De La Guerra Civil (1933-1936)." Editorial Planeta. Barcelona.
  - Preston, Paul (2019): Un Poble Traït: Corrupció, Incompetència Política i Divisió Social. Editorial Base. Barcelona.
  - Puig Rovira, Francesc Xavier, (2005), Vilanova i La Geltrú, 1936-1939: Guerra Civil, revolució i Ordre Social." Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
  - Soler, Raimon (2015): El Centre Democràtic Federalista de Vilanova i la Geltrú 1931-1936. Una entitat d'Esquerra Republicana de Catalunya.
<https://canestasi.blogspot.com/2015/06/el-centre-democratic-federalista-de.html>
  - Reales Lluís (1992): Pirelli: 90 anys Innovant a Espanya: 1902-1992. Cables Pirelli.
  - Soler i Becerro, Raimon (2015): "Les Eleccions Municipals De 1934 a Catalunya." Universitat de Barcelona, Revista Catalana d'Història.
  - Tubau i Garcia, Albert (1993), 90 anys de Pirelli a Vilanova. Consell Comarcal del Garraf .
  - Tubau i Garcia, Albert (2001), "100 Anys De L'escola D'enginyeria De Vilanova i La Geltrú" El Cep i La Nansa i Escola Universitària Politècnica De Vilanova i La Geltrú. . Vilanova i la Geltrú.
  - Tubau, Albert (2017), Joan Ventosa i Roig. Col.lecció Retrats -Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. Vilanova i la Geltrú.
  - Virella i Bloda , A (1992) : " Anys tristos, 1881-1900: Crònica decadència de Vilanova i la Geltrú". Institut d' Estudis Penedesencs. Vilanova i la Geltrú
  - Virella i Bloda, Albert (2001), "La revolució d'octubre a Vilanova. Visions d'un espectador. Vilanova i la Geltrú". El Cep i la Nansa edicions. Vilanova i la Geltrú.
  - Virella i Ràfols, Guisla (2007), "Unitat Vilanovina a l'exili" .Els joves i la segona república i la guerra civil. Institut D'Estudis Penedesencs. Vilanova i la Geltrú.
- Comas M (2013): De la mancomunitat a la República. Cossetània Edicions. pàg 55
 Garcia P (1993): L'escola Montessori de Vilanova i la Geltrú-l'escola dels nens-. Miscel·lània Penedesenca. Centre d'Estudis Penedesencs.

Links de pàgines webs

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1935/01/08/pagina-8/33135182/pdf.html>

<https://www.statueofliberty.org/discover/passenger-ship-search/>

http://pares.mcu.es/MovimientosMigratorios/viewer2Controller.form?accion=41&nid=56655&txt_id_imagen=1&txt_rotar=0&txt_contraste=0&txt_zoom=10&appOrigen=&cabecera=N&viewName=visorZoom

<https://www.memoriaesquerra.cat/>